

บทที่ ๔

ปัญหาการเลือกใช้คำ

๔.๑ ความน่า

ถึงแม้ว่าการ *เรียนรู้* และการ *เลียนแบบ* ภาษาจะเป็นความสามารถที่มนุษย์
ปรกติมีมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ ทำให้สามารถพูดและฟังภาษาที่ตนรับเข้ามาได้
โดยอัตโนมัติ แต่การใช้ภาษาเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สังคมได้สมมติขึ้น ซึ่ง
มนุษย์จำเป็นต้อง *เรียน* และ *ฝึกฝน* หรือ *ซึมซับ* เพื่อให้สามารถใช้ได้อย่างเหมาะสม
กับกาลเทศะในแต่ละสังคม

คณิตศาสตร์ ถือว่าเป็น ศาสตร์ อย่างหนึ่ง ภาษา ก็ถือว่าเป็น ศาสตร์ อย่าง
หนึ่ง แต่ ภาษาไม่ใช่คณิตศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความหมายของคำ

เมื่อเราพูดว่า "เด็ก ๗ มากันพร้อมหน้า" เราก็มิได้หมายถึง "เด็กเพียง ๒ คน"
หรือ "ลูกหลานมากันเต็มบ้าน" ก็มีได้หมายความว่า มีเพียง "ลูกกับหลาน" มากันเพียง
๒ คนเท่านั้น

เมื่อเราพูดว่า "คนตัวดำนุ่งกระโปรงดำใส่เสื้อสีดำ ๗"
นอกจาก คำ ๒ คำแรกจะสืต่างกันแล้ว คำ ๗ ก็ยังมีได้หมายความว่า "ดำ ๒ ที" หรือ
"ดำเป็น ๒ เท่า" อีกด้วย

"มีความรู้ ๗ ปลา ๗" ก็มีได้หมายความว่า "รู้เรื่อง ๒ ตัว กับปลา ๒ ตัว"

"เขาต้องวิ่งเต้นเพื่อเธอ" ก็ไม่สามารถจะแปลเป็นภาษาอังกฤษได้ว่า "He has
to run and dance for her."

"เลือกตั้งคราวนี้คงจะฆ่าฟันกันตายอีกมาก" ปรากฏว่ามีการ "ฆ่า" กันจริง แต่
ไม่ได้ "ฟัน" แต่อาจจะมีการ "ยิง" หรือ "วางระเบิด"

"เขารักกันอย่างดูดดื่ม" ก็ไม่มีทั้งการ "ดูด" และการ "ดื่ม"

"โต๊ะกินข้าว" ก็มีได้หมายความว่า เมื่อเอาข้าวไปวางบนโต๊ะแล้ว โต๊ะก็จะกิน
ข้าวนั้นหมด

"แกงไก่" ก็มีได้มีความหมายเพียงนำไก่ไปวางไว้ข้าง ๆ แกง หรือ โยนไก่ลงไป
ในน้ำแกง

"ต้มยำ" ก็มีได้หมายความว่า "ต้ม" เสร็จแล้วต้องนำมา "ยำ" ต่อ

"มะม่วงกำลังกิน" ก็มีได้หมายความว่ามะม่วงกำลังกินอะไร มีแต่คนอยากจะ
กินมะม่วง

"ตัดเสื้อ" ก็มีได้หมายความว่า นำเสื้อมาตัด กลายเป็นตัดผ้าให้เป็นเสื้อ ใน
ทำนองเดียวกับ "ชุดหลุม" ก็มีได้หมายความว่า มีหลุมอยู่แล้วจึงขุด มีแต่จะขุดดินให้
กลายเป็นหลุม

ฉะนั้นเรื่องของความหมายจะคิดอย่างคณิตศาสตร์มิได้ เช่น มหาสมุทร หมายถึง
ถึง "ทะเลใหญ่" มหา แปลว่า "ใหญ่" สมุทร แปลว่า "ทะเลเล็ก" สมมติว่าจะสั่งให้
คอมพิวเตอร์แก้ข้อความในบทความเรื่องหนึ่ง โดยแก้คำว่า ทะเล เป็น สมุทร ทั้ง
หมด เราอาจจะได้ข้อความว่า "น้ำในช่วงนี้มีสีน้ำสมุทรสวยมาก" ก็เป็นไปได้

เราคงจะทำเช่นนั้นไม่ได้ เพราะความหมายในภาษานั้นไม่เหมือนกับ $X + Y = Z$
แม้ว่า Y จะเท่ากับ A แต่จะนำ A เข้ามาแทนที่ Y เป็น $X + A = Z$ ไม่ได้

เรื่องของการใช้ภาษาจึงเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกใช้
คำ ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

๔.๒ ปัญหาการใช้คำภาษาต่างประเทศปนกับภาษาไทย

ในปัจจุบันนี้มีผู้ตั้งข้อรังเกียจการใช้ภาษาไทยปนภาษาอังกฤษกันมาก เหตุที่
ตั้งข้อรังเกียจกันเช่นนั้นคงเป็นเพราะต้องการจะรักษาภาษาไทยไว้ให้บริสุทธิ์ ไม่ต้อง
เสียเอกลักษณ์ไปเพราะมีภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนมากเกินไป ซึ่งอาจจะทำให้เรา
ต้องสูญเสียภาษาประจำชาติไป

การมีภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนอยู่ในภาษาใดภาษาหนึ่งนั้น ความจริง
ไม่ใช่เรื่องแปลก ถ้าผู้ที่พูดภาษานั้น ๆ ยังมีชีวิตอยู่ และยังติดต่อกับชาวโลกอยู่
ภาษาอื่น ๆ นอกจากภาษาไทยก็มีภาษาต่างประเทศปะปนอยู่เช่นกัน

ภาษาต่างประเทศในภาษาไทยที่นับว่าสำคัญก็มีภาษาบาลีสันสกฤต ภาษา
จีน ภาษาเขมร และภาษาอังกฤษ

ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเรามากที่สุด เพราะเรายืมคำจากทั้งสองภาษานี้มาใช้อย่างมากมาย ทั้งในพุทธศาสนา และในชีวิตประจำวัน เราเริ่มต้นยืมตั้งแต่เมื่อใดเป็นเรื่องที่กล่าวได้ยาก แม้แต่ในศิลาจารึกหลักที่หนึ่ง ก็มีคำบาลีสันสกฤตใช้แล้ว

ส่วนคำยืมจากภาษาจีนนั้น ไม่แน่ว่าเข้ามาพร้อมกับการอพยพของคนจีน หรือจากความสัมพันธ์ดั้งเดิม เพราะมีคำไทยหลายคำที่ใช้ตรงกับคำภาษาจีนกลาง

ภาษาเขมรในปัจจุบันไม่แน่ว่าจะเป็นภาษาเดียวกับขอมในสมัยก่อนหรือไม่ แต่เราก็มักจะถือว่าเป็นชนชาติเดียวกัน จึงมักจะใช้คำว่าขอมกับเขมรแทนกัน ความสัมพันธ์ระหว่างขอมกับไทยนั้นคงจะมีมาตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัยเป็นราชธานีแล้ว คำเขมรในภาษาไทยนอกจากจะเป็นคำในชีวิตประจำวันแล้วยังมีที่ใช้เป็นราชาศัพท์อีกด้วย

คำยืมจากทั้งสามภาษานี้อยู่ในภาษาไทยมานานจนแทบจะสังเกตไม่ได้ว่าเป็นคำจากภาษาต่างประเทศ ดังจะเห็นได้ว่า เราใช้คำว่า จิต พุทธ สถิติ อาหาร โดยไม่คิดว่าเป็นภาษาบาลีสันสกฤต เราใช้คำว่า โต๊ะ เก้าอี้ ถ่าน ตัว โดยไม่คิดว่าเป็นภาษาจีน เราใช้คำว่า กระโปรง ขนมห ค้าง จมูก ทบวง โดยไม่คิดว่าเป็นภาษาเขมร

คำจากภาษาต่างประเทศที่เข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยมิได้หยุดยั้งอยู่เพียงเท่านั้น ในปัจจุบันคำที่เข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยอย่างมากมายก็คือคำจากภาษาอังกฤษด้วยอิทธิพลทางการค้าและเทคโนโลยี (คำนี้ก็ยืมมาเช่นกัน)

คำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤต จีน และเขมร ไม่เคยทำให้ภาษาไทยเสียเอกลักษณ์หรือหายไปจากโลกนี้ แต่กลับเข้ามากลมกลืนอยู่ในภาษาไทยได้อย่างแนบเนียน ทั้งนี้เพราะคำยืมเหล่านี้ได้ถูกดัดแปลงทั้งในด้านเสียงและความหมายอย่างเหมาะสมกับภาษาไทยนั่นเอง

ฉะนั้นแม้ว่าใครจะตั้งข้อรังเกียจภาษาอังกฤษอย่างไรก็คงจะหนีไม่พ้น เช่นเดียวกับที่เรานี้ไม่พ้นภาษาบาลีสันสกฤต เขมร และจีน ปัญหาที่มีอยู่เพียงว่าเราจะปรับภาษาให้เข้ากันได้เหมาะสมอย่างไรเท่านั้น

๔.๒.๑ อังกฤษปนไทยอย่างไรเหมาะสม

ภาษาอังกฤษที่ปะปนอยู่ในภาษาไทยมีลักษณะต่าง ๆ กันไป ต่อไปนี้คือข้อสังเกตที่ได้จากการใช้ภาษาในปัจจุบัน

ชื่อเฉพาะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงมิได้ เช่น จอห์น (John) แซนดี้ (Sandy) ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนเป็น คุณจอห์น คุณจอร์ หรือ คุณแซนดี้ ยกเว้นแต่อยากจะตั้งชื่อใหม่ เช่นเดียวกับชื่อเฉพาะอื่น ๆ เช่น ไอบีเอ็ม (IBM) ไมโครซอฟต์ (Microsoft) โค้ก (Coke) เป๊ปซี่ (Pepsi) ฯลฯ ชื่อของเขามาอย่างไรก็ต้องใช้ไปตามนั้น ถึงจะเป็นชื่อมหาวิทยาลัยก็ไม่จำเป็นต้องแปล เช่น มหาวิทยาลัย ฟลอริดา สเตต (Florida State University) ก็ไม่ต้องแปลว่า มหาวิทยาลัยแห่งรัฐฟลอริดา ชื่อประเภทนี้ก็คือวิสามานยนามนั่นเอง

สามัญนามบางคำก็จำเป็นต้องเรียกชื่อภาษาอังกฤษ เพื่อให้สื่อได้ง่าย เช่น คอมพิวเตอร์ ไมโครโฟน ซอล์ก ฯลฯ แม้แต่ครูภาษาไทยก็จำเป็นต้องใช้ไมโครโฟน และซอล์กเป็นเครื่องมือในการสอนภาษาไทยเช่นกัน

วิสามัญนามและสามัญนามดังกล่าวข้างต้นอาจจะใช้อย่างเป็นทางการหรือในภาษาเขียนได้อย่างไม่ขัดเขิน ส่วนคำกริยาและคำประเภทอื่น ๆ อาจจะยังไม่รับกันว่าเป็นภาษาเขียนที่ดี แต่ก็ใช้กันเป็นภาษาพูดอย่างรู้เรื่องได้ เช่น โอเค (OK) โหวต (vote) โพรโมต (promote) เช็ก¹ (check) เคลียร์ (clear) เบลอร์ (blur) เบรก (break) ฯลฯ

ดูเหมือนว่า คำกริยาจะเป็นคำที่เข้ามาปะปนกับภาษาไทยได้ อย่างไม่สนิทนัก เช่น ดิสเครดิต (discredit) เกิด (get) มูฟ (move) ฯลฯ คำประเภทนี้จึงยังไม่ควรใช้ในภาษาทั่วไป เพราะจะทำให้สื่อไม่ได้หรือไม่ชัดเจน

---

¹ ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ คำว่า เช็ก (ใช้ ค ควาย สะกด) เป็นคำเก่า มาจากคำนามภาษาอังกฤษว่า cheque ในที่นี้คำว่า เช็ก มาจากคำกริยาภาษาอังกฤษว่า check เขียนตามเกณฑ์การทับศัพท์ พ.ศ. ๒๕๓๒

๔.๒.๒ การดัดแปลงคำภาษาอังกฤษเข้าสู่ภาษาไทย

คำภาษาอังกฤษที่นำมาใช้ในภาษาไทยนั้นมักจะเป็นคำสั้น ๆ ที่กะทัดรัดมากกว่าคำไทย ดังจะเห็นได้จากคำกริยาในประโยคต่อไปนี้

"เรื่องนี้ยังไม่เคลียร์ (clear)"

"ช่างมันฉันไม่แคร์ (care)"

"น่าจะเช็ก (check) กันให้ดีกว่าก่อนที่จะดำเนินกัน"

"เขาไปทัวร์ (tour) ญี่ปุ่นมา"

"ละครเรื่องนี้เขาต้องเทก (take) หลายครั้ง"

"เขาก็เทกแคร์ (take care) หนูดีค่ะ"

"ทำงานมากจนสมองเบลอร์ (blur) ไปหมดแล้ว"

"หมูนี้นี้ฟิต (fit) จัดจริงนะ"

"เสื้อคุณฟิต (fit) ไปหน่อย"

"เรื่องนี้ผมพูช (push) มานานแล้ว"

"ผมไม่มายด์ (mind) หรอกครับ"

"เขาเหลด (late) ตามเคย"

"เรื่องนี้ต้องโหวต (vote) กันก่อน"

"ทำแบบนี้ไม่เวิร์ก (work) นะ"

"โอเค (OK) ยังไงก็ได้"

คำนามก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน นั่นคือสั้นและกะทัดรัดกว่า เช่น บัสเลน (สั้นกว่า ทางสำหรับรถประจำทาง) บางคำก็ดัดให้สั้นลงไปอีก เช่น แอร์ จาก air conditioner (ลักษณะเดียวกับที่เคยตัดคำว่า number ลงมาเหลือเพียง เบอร์) รถเมล์ (สั้นกว่า รถประจำทาง) คำบางคำนั้นเลือกจากคำภาษาอังกฤษที่สั้นที่สุด เช่น ลิฟต์ (เลือก lift ไม่เลือก elevator) แต่ถ้าคำไทยสั้นกว่าก็มีผู้ใช้มากกว่าภาษาอังกฤษ เช่น ตู้เย็น (คำนี้สั้นกว่า refrigerator) ส่วนคำว่า เฟอรินิเจอร์ ซึ่งยาวกว่าคำว่า เครื่องเรือน นั้น ที่ได้รับความนิยมก็คงจะเป็นเพราะมีความหมายกว้างกว่าคำไทย

ขอให้สังเกตว่าคำภาษาอังกฤษที่ใช้นี้ออกเสียงแบบไทย ดังจะเห็นได้ชัดในคำ
ว่า มาย (mind) คำว่า เลน (lane) นั้นก็มีบางคนออกเสียงสั้น ๆ เป็น เลิน ส่วนคำว่า
เคลียร์ (clear) นั้นบางคนออกเสียงว่า เคีย เพราะออกเสียงควบกล้ำไม่ได้

การใช้คำภาษาอังกฤษจึงมีลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้ คือ
ประการแรก เป็นเพราะหาคำไทยที่เหมาะสมกว่าไม่ได้ เช่น
"ที่นี้รับสมัครบาร์เทนเดอร์ (bartender) "
"ซูเปอร์มาร์เก็ต (supermarket) แห่งใหม่ใหญ่โตมาก"
"ดาราคณีนี้นัยน์ตาเซ็กซี่ (sexy) มาก"
"เงินดาวน์โหลด (down) ขนาดนี้ คงต้องดาวน์โหลดกันหลายเดือน"
"เขาเป็นคนฟอร์ม (form) ดี คงไม่เสียฟอร์มง่าย ๆ"
"ไอเดีย (idea) ของเขาดีมาก"

ข้อนี้เป็นเหตุผลดั้งเดิมที่ทำให้เรามีคำอย่าง กอล์ฟ (golf) ควินิน (quinine) ฟุตบอล
(football) ฯลฯ ใช้ในภาษาไทย

ประการที่สอง แม้จะใช้คำภาษาอังกฤษก็ไม่ใช้หลักภาษาอังกฤษ เป็นต้นว่า
นำคำ จ็อกกิ้ง (jogging) มาใช้เป็นคำกริยา นำส่วนท้ายของคำมาเป็นคำกริยา เช่น ชิ่ง
(จาก racing) นำคำกริยาสองคำมาผสมกันเป็นคำใหม่ เช่น เช็ค (check) กับ บิล (bill)
รวมกันเป็น เช็คบิล บางครั้งก็แปลงคำและความหมาย เช่น จิ๊กโก๋ (จาก gigolo) แะ
ตัดสั้นเป็น โก๋ จากนั้นก็สร้างคำใหม่ต่อออกไปอีกเป็น จิ๊กกี้ กี้ บาร์เทนดี้ (จาก บาร์
เทนเดอร์)

ประการที่สาม ความหมายจะเปลี่ยนไปเล็กน้อยหรือเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง เช่น
"ร้านอาหารแห่งนี้ต้องการกัปตัน (captain) อีกหลายคน"
"บ๊อย (boy) เอาอาหารมาเร็ว ๆ หน่อย"
"สวัสดีครับแฟน (fan) เพลงที่รัก"
"หนูยังไม่มีแฟนคะ"
"ผมกับแฟนยังไม่มีลูก"
"ผมจะต้องรีบไปเข้าวิน (win) รถข้าง ๆ ห้าง"

ประการที่สี่ การสร้างคำใหม่จะสร้างตามหลักภาษาไทย กล่าวคือ คำขยายอยู่ข้างหลัง เช่น เด็กบีม เด็กเสิร์ฟ ทางทูเวย์ ทางวันเวย์ แทกซีมิเตอร์ (คำนี้ ทั้งคำนามและคำขยายเป็นภาษาอังกฤษทั้งคู่ แต่ไม่เรียงรูปตามไวยากรณ์อังกฤษ) บีมน้ำมัน รถแอร์ สาวเสิร์ฟ ห้องแอร์ ฯลฯ

จากตัวอย่างและเหตุผลที่ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าภาษาอังกฤษ ที่เข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยในลักษณะนี้ ล้วนแต่ถูกตัดแปลงให้กลายเป็นไทยไปแล้วทั้งสิ้น

น่าจะถือได้ว่าเป็นการสร้างความจริงของภาษาไทยให้แก่ภาษาไทยได้อย่างหนึ่ง ทำให้ภาษาไทยไม่ตาย ยังใช้สื่อสารกันในโลกสมัยใหม่ได้นั่นเอง แต่การใช้ก็ยังคงต้องคำนึงถึงกาลเทศะด้วย

๔.๓ ปัญหาการใช้คำไทยอย่างไม่เหมาะสม

การใช้คำไทยอย่างไม่เหมาะสมมีอยู่มากมายหลายประการ ดังจะได้แยกกล่าวดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ ภาพลักษณ์ของคำ

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ คนไทยพากันประท้วงพจนานุกรม Longman Dictionary of English Language and Culture ในเรื่องคำจำกัดความของ Bangkok ที่ระบุข้อความตอนหนึ่งไว้ว่า "a capital city with many prostitutes" หรือ "เมืองหลวงที่มีโสเภณีมากมาย"

อันที่จริงมิใช่เรื่องการปฏิเสธว่ากรุงเทพฯไม่มีโสเภณี แต่ประท้วงเพราะความกลัวลึก ๆ ในใจที่ว่า เมื่อใดที่คนได้ยินคำว่ากรุงเทพฯก็จะพากันนึกถึงโสเภณี หรือกลัวในเรื่อง ภาพลักษณ์² ของคำนั่นเอง

ภาพลักษณ์ หรือ image คือภาพที่คนทั่วไปจะนึกถึงทันทีว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างนั้น ไม่ว่าจะความจริงจะเป็นเช่นนั้นหรือไม่ก็ตาม เรื่องนี้ไม่เพียงแต่คนไทยเท่านั้นที่กลัวชาติไหนก็กลัวหรือไม่พอใจทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงที่คนไทยประท้วงเรื่องคำจำกัดความของ Bangkok นั้น ก็มีจดหมายประท้วงจากชนชาติอื่น หรือข้อเขียนที่ชี้ให้เห็น

² คำนี้มักจะใช้ปะปนกับคำว่า ภาพพจน์ ซึ่งมาจาก "figure of speech"

ภาพลักษณ์ของคำอื่นที่ไม่น่าชมเช่นกัน

มีหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษฉบับหนึ่งเขียนถึงประเทศอิตาลีว่า

"Italy is well-known for football teams, the mafia and pasta."

จึงได้รับจดหมายประท้วงจากชาวอิตาลีรายหนึ่งว่าวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ของชาติเขา
หายไปไหน ทำไมไม่กล่าวถึง กลับไปพูดถึง ฟุตบอล มาเฟีย และอาหารชนิดหนึ่ง
ซึ่งไม่ยุติธรรม

ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้ประท้วงว่ามี พจนานุกรมไทย-อังกฤษ เล่ม หนึ่ง ให้คำ
จำกัดความของคำว่า Jew (ยิว) ว่า "selfish" หรือ "เห็นแก่ได้" อีกรายหนึ่ง ก็ชี้ให้เห็น
ว่า พจนานุกรมไทยอีกเล่มหนึ่งก็ให้คำจำกัดความของคำ ทมิฬ ว่า "ดูร้าย, ร้ายกาจ"
ซึ่งชนเผ่านี้อาจจะไม่พอใจก็ได้

ใน พ.ศ. ๒๕๔๖ พจนานุกรม Merriam-Webster's Collegiate Dictionary ก็
สร้างความไม่พอใจให้แก่บริษัท McDonald's เช่นเดียวกับที่ Longman เคยสร้างความ
ไม่พอใจให้แก่ประเทศไทย เมื่อได้ให้คำจำกัดความของคำว่า McJob ว่า "low-paying
and dead-end work" ซึ่งหมายความว่า เป็น "งานค่าแรงต่ำและไร้อนาคต"

McDonald's คือร้านขายอาหารประเภทแฮมเบอร์เกอร์ ซึ่งใหญ่ที่สุดในโลก มี
สาขามากกว่า ๓๐,๐๐๐ แห่งทั่วโลก และมีพนักงานเกือบ ๕๐๐,๐๐๐ คน ผู้บริหาร
ของบริษัทได้ลุกขึ้นมาประท้วง หว่านเป็นคำจำกัดความที่ไม่ถูกต้อง ทั้ง ๆ ที่คำนี้มัก
เขียนนวนิยายชาวแคนาดาชื่อ Douglas Coupland ใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ และ
เก็บไว้ในพจนานุกรม American Heritage Dictionary (2000) และ Oxford English
Dictionary ฉบับออนไลน์แล้ว แต่ที่มีเรื่องขึ้นมากก็เพราะ Merriam-Webster's
Collegiate Dictionary (11th edition) นำมาตอกย้ำในรายการคำใหม่ในภาษา เพื่อให้
ใช้กันอย่างแพร่หลายยิ่งขึ้น

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า ภาพลักษณ์ เป็นเรื่องสำคัญยิ่ง
ประโยชน์อย่าง

"นี่แก อย่ายิวให้มันมากนักเลย" หรือ

"ไอ้คนใจทมิฬ มันทำได้ลงคอ"

อาจจะเกิดขึ้นทั้ง ๆ ที่ผู้พูดไม่ทันได้นึกถึงชนชาตินั้น ๆ แต่ก็อาจจะสร้างความไม่พอใจ

ขึ้นมาก็ได้

ในทำนองเดียวกัน คำที่มีภาพลักษณ์ที่ติดตัวอยู่ แม้จะทำไม่ได้ก็ยังใช้คำที่ดีนั้นบรรยายได้ เช่น พาดหัวหนังสือพิมพ์ที่ว่า

"อภัยโทษสองสาวผู้ดี"

ผู้ดี ที่ว่านั่นหมายถึง อังกฤษ ส่วนสองสาวที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษนั้นมีความผิดฐานขนยาเสพติด จะเห็นได้ว่ายังใช้คำว่า ผู้ดี อยู่ ทั้ง ๆ ที่การกระทำนั้นน่าจะถือว่าเป็นการกระทำของ ผู้ร้าย

คำว่า เชย เป็นคำกริยา ที่มีความหมายหลายนัย นัยแรกหมายถึงล้มล้มเบา ๆ หรือช้อนขึ้นเบา ๆ ด้วยความเอ็นดูหรือรักใคร่ เช่น เชยแก้ม เชยคาง นัยที่สองหมายความว่า ไปรยปรายลงมา ในคำว่า ฝนเชย นัยที่สามหมายความว่า พัดมาเฉื่อย ๆ (ใช้แก่ลม) นัยที่สี่หมายความว่า สกิดงาเอาน้ำมัน เรียกว่า เชยน้ำมันงา

ในปัจจุบันนี้ความหมายนัยแรกเป็นความหมายที่รู้จักกันมากที่สุด นอกนั้นเป็นความหมายที่ไม่ค่อยได้ใช้กันถึงแม้ว่าจะระบุไว้ใน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ก็ตาม พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เพิ่งจะบันทึกความหมายที่สี่ ลงไปว่า "ไม่ทันสมัย, เป็น" ซึ่งเป็นความหมายที่คนไทยปัจจุบันเข้าใจได้ไม่แพ้ความหมายนัยแรก ตัวอย่าง เช่น

"เขาแต่งตัวเชยมาก"

"เขาชอบทำอะไรเชย ๆ"

ความหมายของคำนี้ได้มาจากลักษณะของตัวละครตัวหนึ่งในนิยายชุด สี สหาย หรือ พล นิกร กิมหงวน ของ ป.อินทพรปาลิต ผู้ที่เคยอ่านหนังสือชุดนี้คงพอจะนึกออกว่าลักษณะของ "ลุงเชย" อันเป็นที่มาแห่งความหมายใหม่ของคำว่า เชย นี้เป็นอย่างไร คนรุ่นใหม่แม้จะไม่เคยอ่านหนังสือชุดนี้ก็ยังสามารถเข้าใจความหมายของคำนี้ได้เพราะอิทธิพลของวรรณกรรมได้ช่วยสร้างความหมายใหม่ให้แก่คำนี้ จนติดอยู่ในภาษาแล้ว

คำไทยอีกคำหนึ่งที่ได้ความหมายมาจากนิยายเรื่องนี้ก็คือ แห้ว ซึ่งหมายความว่า "ไม่สมหวัง" จากตัวละครชื่อว่า "เจ้าแห้ว" ซึ่งเป็น "คนใช้" ที่ไม่ค่อยจะได้อะไรกับเขาเลย

ยังมีชื่ออีก ๓ ชื่อที่ถูกอิทธิพลของวรรณกรรมทำให้มีความหมายไปในทางไม่ดี

ไปแล้วอย่างแก้ไขไม่ได้ก็คือ *โมรา กากิ* และ *วันทอง*

ชื่อสามชื่อนี้หมายถึงหญิงชู้ มักมากในกามารมณ์ เพราะมีสามีมากกว่า ๑ คน โดยเฉพาะนางโมรานั้นมีความชั่วขนาดช่วยให้ชายอื่นฆ่าสามีของตนเองด้วย เราจึงมีวลีในภาษาไทยว่า "โมราฆ่าผัว" "กากิมีชู้" และ "วันทองสองใจ"

ในปัจจุบันนักวรรณกรรมสมัยใหม่หลายคนได้ช่วยกันวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครเหล่านี้เสียใหม่ แล้วลงความเห็นว่าคุณทั้งสามนี้หาได้ชั่วช้าตามที่เคยเชื่อกันมาไม่ นางโมรานั้นมีกำเนิดมาจากชนนิก เมื่อ จันทะโครบ (หรือ จันทโครบ) เปิดผอบ นางก็โผล่เป็นสาวทันที ไม่มีโอกาสได้ผ่านการอบรมเลี้ยงดูใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อ จันทะโครบต่อสู้กับโจรป่านั้น ต่างก็ยึดมือนางไว้คนละข้าง (ตามบทกลอน) เลยไม่รู้ว่านางใช้มือที่สามยื่นตาบไปไว้ตรงกลางหรืออย่างไร ส่วนนางกากินั้นก็อยู่แต่ในปราสาทอยู่มาวันหนึ่งพระยาครุฑก็บินลงมาโอบเอาไปเอง แล้วต่อมาคนธรรพ์ก็ยังลอบเข้ามาหาอีก นางวันทองนั้นเล่าก็ไม่เคยมีโอกาสดัดนิสัยใจเรื่องใดเลยทั้งสิ้นตั้งแต่เกิดมาเมื่อให้เลือกว่าจะอยู่กับใคร นางจึงตอบไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าใครจะช่วยกันวิเคราะห์หรืออย่างไร ชื่อทั้งสามนี้ก็กลายเป็น "ชื่อเสีย" ในภาษาไทยไปแล้วอย่างไม่มีทางแก้ไข ทั้ง ๆ ที่นางทั้งสามก็มีความสวยงามเป็นอย่างยิ่ง แต่ก็ยังไม่เคยได้ยินเลยว่าใครจะกล้าตั้งชื่อลูกสาวสามใบเถาว่า *โมรา*³ *กากิ* และ *วันทอง*

๔.๓.๒ การใช้คำหยาบ

คำในภาษาไทยบางคำมีทั้งความหมายธรรมดาและความหมายที่ออกไปในทางหยาบคาย แม้ว่าผู้ใช้ภาษาอาจจะมิได้หมายความไปในทางหยาบคายก็ตาม แต่คนฟังอาจจะตีความไปในทางนั้นก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"เกิดน้ำท่วมใหญ่ ผู้คนพากันหนีตายขึ้นไปอยู่บนเนิน แล้วก็หลับนอนกันอยู่ที่นั่นทั้งคืน"

"โรงเรียนอนุบาลแห่งนี้เอาใจใส่ดูแลเด็ก ๆ เป็นอย่างดี เมื่อรับประทานอิ่มแล้วก็พากันไปหลับนอนอยู่ในห้อง"

"โจรเข้าหาดำรวจแล้วเมื่อคืนนี้"

³ ใน พ.ศ. ๒๕๔๗ มีผู้ตั้งชื่อนางเอกในละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่งว่า "โมรา"

"เขาถูกจับเพราะไปเข้าหาน้องเมีย"

อ่านดูเผิน ๆ คำว่า เข้าหา ในประโยคแรกเหมือนกับจะผิด แต่ความจริงไม่ผิด เพราะคำว่า เข้าหา มีความหมายสองอย่าง เข้าหา ในประโยคแรก หมายความว่า ไปให้เห็นหน้า, ไปอ่อนน้อม ส่วนในประโยคหลังหมายความว่า ลอบเข้าห้องหญิงเพื่อการชู้สาว

"ชีวิตของเธอตกต่ำลงมากจนต้องขายของเก่ากินไปวัน ๆ"

ประโยคนี้ฟังดูกำกวมมาก ไม่รู้ว่าเธอเอาทรัพย์สินสมบัติเก่าที่หมายถึงแก้วแหวนเงินทองออกมาขาย หรือว่าเธอขายตัวกันแน่

หนุ่มไทยคนหนึ่งไปอยู่เมืองนอกตั้งแต่เด็ก ไม่ค่อยเข้าใจภาษาไทยนัก อยู่มาวันหนึ่งก็เดินทางกลับมาเยี่ยมบ้าน พร้อมกับรับฝากของจากเพื่อนคนหนึ่งเพื่อนำมามอบให้แก่เพื่อนอีกคนหนึ่งในเมืองไทยด้วย เมื่อไปถึงที่ทำงานของคนที่จะได้รับของฝาก ปรากฏว่าเธอไม่อยู่ เพื่อนร่วมงานใจดีจะช่วยรับของไว้ให้ แต่หนุ่มคนนั้นไม่กล้าฝากไว้ให้ โดยอ้างว่า

"ไม่ได้หรอกครับ มันเป็นของลับผมต้องให้กับมือเธอ"

ขณะที่คนฟังอมยิ้ม หนุ่มกลับทำหน้าเหวอ เพราะแปลจากคำว่า secret thing จริง ๆ

เคยมีผู้ตั้งชื่อคอลัมน์ในนิตยสารแห่งหนึ่งตั้งชื่อคอลัมน์ที่น่าจะแปลมาจาก "Beloved Thing, Secret Thing" ว่า ของรัก-ของลับ ซึ่งไม่แน่ว่า "ไม่รู้" หรือ "ตั้งใจ"

นักศึกษาหญิงชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งใส่เสื้อยืดที่มีคำภาษาอังกฤษว่า BITCH⁴ พิมพ์ติดหน้าอกอยู่ ได้อธิบายให้เธอฟังว่า "คำนี้หยาบมากนะ" แต่เธอกลับทำหน้าเหวอหราแบบไม่รู้เรื่อง ครั้นอธิบายอีกว่าหมายถึง "หมาตัวเมีย" เธอก็ยิ่งทำหน้างงใหญ่ว่ามันหยาบตรงไหน ต่อมาเมื่อได้เห็นสาว ๆ ชาวญี่ปุ่นอีกหลายคนใส่เสื้อยืด และหมวกที่

---

⁴ พจนานุกรม Longman Dictionary of English Language and Culture ให้ความหมายไว้ว่า 1 a female dog 2 (derogatory) a woman, especially when unkind or bad-tempered: You bitch! นั่นคือ ความหมายที่หนึ่งหมายถึง "หมาตัวเมีย" ส่วนความหมายที่สองหมายถึง "ผู้หญิงใจร้ายหรืออารมณ์บูด" เป็นการพูดถึงในทางที่ไม่ดี ถ้าใช้ว่า "son-of-bitch" จะเป็นคำด่า

มีคำว่า BITCH พิมพ์ติดอยู่ จึงได้รู้ว่านี่คือสินค้าชนิดหนึ่ง ซึ่งขณะนั้นได้รับความนิยมมาก ไม่เพียงแต่จะมีคำนี้พิมพ์ติดอยู่เท่านั้น แต่ยังมีรูปการ์ตูนผู้ชายจีบไปที่หัวผู้หญิงพร้อมกับภาษาอังกฤษอีกประโยคหนึ่งว่า "I love you so much that I could kill you." (รักล้นจนฆ่าได้)

นี่คือตัวอย่างของ "ความไม่รู้" ที่ทำให้ไม่รู้สึกลอาย เช่นเดียวกับที่ มีคนคิดว่า ชิกเกน มอส (chicken Mos) หมายถึง ลูกไก่มอส (ที่น่ารัก) ทั้ง ๆ ที่หมายถึง ไข่ดาวขาวมอส หรือ ไข่ซี่ลวดมอส

ในหนังสือทางโทรทัศน์ญี่ปุ่นเรื่องหนึ่ง มีชาวต่างประเทศหน้าตาชื่อ ๆ ถามชาวอเมริกันว่า "Would you like my peanut?" แต่ออกเสียง peanut เป็น penis คนถูกถามทำหน้าประหลาดแล้วตอบว่า "No, thank you."

ส่วนคนที่รู้แล้วพยายามหลีกเลี่ยงก็มีอยู่มาก เช่น คนไทยจะไม่กล้าพูดประโยคต่อไปนี่ดัง ๆ ในซูเปอร์มาร์เก็ตในสหรัฐหรือประเทศอื่น ๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษ "พิกมีไหม" "อู๋ตาย พริกใหญ่จัง"

นี่ก็คงจะเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้รถยนต์ยี่ห้อหนึ่งในเมืองไทยต้องชื่อว่า เอรา (era) แทน อีรา ชื่อ อลิซาเบท (Elizabeth) เลยต้องเขียนว่า เอลิซาเบท หรือ อาลิซาเบท หรือ อะลิซาเบท และฟิล์มชื่อดังต้องกลายเป็นโกดัก (Kodak) แทน โคแคก

คนไทยบางคนไม่คิดว่าคำบางคำเป็นภาษาไทย จึงไม่คิดว่าหยาบ เช่น อีเมล (email) คำนี้บางคนไม่ชอบ เพราะถือว่า อี เป็นคำหยาบในภาษาไทย บางคนก็ไม่ยอมใช้อักษรโรมันว่า Maharat แทน มหาราช เพราะจะกลายเป็น "หนูใหญ่" เช่นเดียวกับที่ไทยรัฐ ไม่ยอมเป็น "หนูไทย"

สมมติว่า นาย ก. ถูก นาย ข. เรียกว่า "ไอ้หอก" นาย ก. จึงนำความขึ้นฟ้องศาลฐานหมิ่นประมาท แต่ นาย ข. แก้วว่า คำว่า "ไอ้" ในที่นี้เป็นคำแสดงความสนิทสนม ส่วนคำว่า "หอก" ก็ไม่หยาบเพราะ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายไว้ว่า

หอก อาวุธสำหรับแทงชนิดหนึ่ง ทำด้วยโลหะ มีด้ามยาว

เช่นนี้จะถือว่า นาย ข. กล่าวคำหยาบไซหรือไม

พจนานุกรมเป็นที่รวบรวมคำในภาษาที่ผู้ใช้ภาษาร่วมกันสร้างขึ้น โดยมีสถาบันจิตยสถานทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง ตรวจสอบ และรวบรวมให้เท่านั้น พจนานุกรมจึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ แต่ความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมก็เป็นเพียงความหมายพื้นฐานอันเป็นที่ยุติแล้วเท่านั้น มิได้รวมความหมายอันเกิดจากศิลปะการใช้ภาษาที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยด้วย

อาจารย์ภาษาไทยชั้นผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเคยเล่าให้ฟังว่าในอดีตคำว่า โททก นั้นเป็นคำคำที่ร้ายแรงมาก แต่ปัจจุบันเราก็คงจะเห็นแล้วว่า คำนี้เป็นคำคำที่ "เบา" มาก ในพจนานุกรมจึงมีแต่ความหมายพื้นฐานว่า "จงใจกล่าวคำที่ไม่จริง, พูดปด, พูดเท็จ, (มักใช้ในที่ไม่สุภาพ)" เท่านั้น

ในทำนองเดียวกัน ความหมายพื้นฐานของคำว่า หอก ก็เป็นเพียงดังที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่ในศิลปะการใช้ภาษาปัจจุบัน คำนี้ถือได้ว่าเป็นคำคำที่ร้ายแรงมาก

ความหมายอันเกิดจากศิลปะการใช้ภาษานี้เปลี่ยนไปความยุคสมัย จึงไม่มีระบุไว้ในพจนานุกรมฉบับมาตรฐาน แต่อาจจะเก็บไว้ในพจนานุกรมคำคะนอง หรือคำสแลงได้ (ถ้ามี)

คำถามที่ว่า นาย ข. กล่าวคำหยาบหรือไม่นั้น ก็ต้องตอบว่า "ใช่" เพราะในยุคที่นาย ข. กล่าวคำนี้ คำนี้ถือได้ว่าเป็นคำหยาบ

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น มีคำอยู่มากมายที่ถือกันว่าเป็นคำหยาบหรือไม่สมควรใช้ แต่ในปัจจุบันเราได้ใช้คำเหล่านั้นอย่างเป็นธรรมดาไปแล้ว ดังจะขอยกประกาศรัชกาลที่ ๔ บางข้อมาให้ดูดังนี้

"...คือ คำว่า อ้วน ว่า ผอม เป็นคำหยาบคำต่ำคำเลวประการหนึ่ง คืออาการที่ควรจะวิตกเป็นประมาณว่าตีว่าชั่วในสัตว์เดียรัจฉานมาพูดมาเจรจาในมนุษย์มีศักดิ์สูง ไม่มีประโยชน์ประการหนึ่ง คือทำให้กำเริบมิงขวัญของกายผู้มีสิริด้วยการเจรจาขัดแก่การที่โบราณห้ามมาประการหนึ่ง...

...คือให้เห็นด้วยกันว่าการที่จะวิตกแล้วตีว่าผอมเป็นชั่ว สรรเสริญว่าอ้วนเป็นดีเป็นประมาณของประโยชน์นั้นต้องการในสัตว์เดียรัจฉานสองจำพวกคือสัตว์

ที่เป็นพาหนะจำพวกหนึ่ง เมื่อผู้ใดจะซื้อหาช้างม้าโคกระบืออูฐลาซึ่งเป็นพาหนะจะให้แรง ก็ย่อมสรรเสริญว่าอ้วน ดีสัตว์ที่ผอม สัตว์ที่อ้วนมีราคามาก สัตว์ที่ผอมมีราคาน้อย ถึงสัตว์ที่เป็นอาหารคือสุกรแพะแกะแลสมันกวางทรายตลอดลงไปจนถึงเปิดไก่แลปลา บรรดาที่ใช้เนื้อเป็นอาหารผู้ซื้อหาต้องการก็เลือกหาสัตว์ที่อ้วนเพราะมีเนื้อมาก สัตว์ที่อ้วนมีราคามากเพราะสัตว์ที่ผอมเป็นสัตว์สงสัยว่าเป็นสัตว์มีโรค..."

(จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒๕๓๔:๒๐-๒๒)

สรุปความได้ว่า คำว่า อ้วน ผอม นั้นใช้กับสัตว์ไม่สมควรใช้กับมนุษย์ นอกจากนี้อาจถือว่า อ้วน ดีกว่า ผอม ด้วย

"...ฝ่ายหน้าฝ่ายในทั้งปวงจงรู้ทั่วกัน ถ้าจะกราบทูลพระกรุณาด้วยข้อความสิ่งใด ๆ ก็ดี ในคำควรจะว่า ๆ ชอบเนื้อเจริญใจ แล ดิดเนื้อต้องใจ ที่เคยใช้มาแต่ก่อน ๆ นั้น อย่าได้ว่าเลยเป็นอันขาดทีเดียว เพราะว่าโหวตเช่นนั้นเป็นคำหยาบ..."

(จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒๕๒๗:๒๘)

ในปัจจุบันคำว่า ชอบเนื้อเจริญใจ นั้นก็แทบจะไม่มีใครใช้กันแล้ว ส่วนคำว่า ดิดเนื้อต้องใจ ยังพอจะได้ยินอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นคำหยาบแล้ว ส่วนคำที่ไม่ถือว่าเป็นหยาบ แต่ไม่สมควรใช้ ก็คือ กะปิ กับ น้ำปลา

"...คำนุกรณราษฎรชาวบ้านเรียกกันว่า กะปิ น้ำปลา คำข้าราชการกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า น้ำเคย ว่า งาปิ พระราชดำริทรงเห็นว่าเรียกว่างาป็นั้นหาสมกับของดีบังเกิดในเยื่อเคยไม้ แลงาป็นั้นชอบแต่จะเรียกว่าเยื่อเคยจึงจะต้องกับของที่บังเกิดจึงจะควร แต่ น้ำเคย นั้น ข้าราชการเรียกว่า น้ำเคย ก็ควร ด้วย เป็นของบังเกิดแต่เยื่อเคย คำนุกรณราษฎรเรียกกันว่ากะปิ น้ำปลา เห็นหา

ควรกับของที่บังเกิดไม่ ตั้งแต่ขึ้นไปภายหน้าให้ข้าราชการพระบรมมหาราชวัง พระบวรราชวัง แลเจ้าต่างกรม จ้างยังไม่ได้ตั้งกรม แลอาณาประชาราษฎร์ทั้งปวง ให้เรียกว่า *เยื่อเคย* *น้ำเคย* ตามกระแสพระราชบัญญัติจึงจะควร"

(จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒๕๒๗:๓๑)

ในปัจจุบันเราก็ใช้คำว่า *กะปิ* *น้ำปลา* กันเป็นปรกติ ส่วนคำว่า *งาปี* *เยื่อเคย* *น้ำเคย* นั้นแทบจะไม่เคยได้ยินกันแล้ว

อีกสามคำที่ห้ามใช้ก็คือ *อิฐหน้าวัว* *กระเบื้องหน้าวัว* และ *กระถางใส่น้ำ*

"...คำว่า *กระเบื้องปูพื้น* *กระเบื้องมุงหลังคา* *อ่างใส่น้ำ* *กระถางปลูกต้นไม้* คำเหล่านี้มีอยู่ ให้กราบบังคมทูลพระกรุณาได้ เขียนทางว่าแล้วเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายได้ แต่คำว่า *อิฐหน้าวัว* *กระเบื้องหน้าวัว* *กระถางใส่น้ำ* นั้นไม่มี ใช้ไม่ได้ ข้าราชการทั้งปวงอย่าได้เขียนถวาย..."

(จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒๕๒๗:๑๘๖-๗)

สามคำหลังนี้ถ้าใครจะใช้ในตอนนี้อย่างไรก็ไม่รู้ว่าจะมีหรือไม่มี ก็คงจะไม่มีใครทำอะไร ตัวอย่างข้างต้นนี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า คำหายาบหรือไม่สมควรใช้นั้นเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา คำที่ไม่สมควรใช้ในสมัยหนึ่ง อาจจะเป็นคำที่ใช้ได้อย่างปรกติในอีกสมัยหนึ่ง คำบางคำถือว่าหายาบคายในสมัยที่ใช้ และคำหายาบในปัจจุบันบางคำอาจจะไม่หายาบในอนาคตก็ได้ การใช้คำประเภทนี้จึงต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก

๔.๓.๓ การใช้คำสุภาพ

การเลือกใช้คำในสังคมนั้นมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงหลายประการ ในตำราการใช้ภาษาโดยทั่ว ๆ ไปก็มักจะสอนว่า การให้ภาษาที่ดีจะต้องคำนึงถึงวัยวุฒิ คุณวุฒิ ชาติวุฒิ เพศ ความสัมพันธ์ กาลเทศะ ฯลฯ

ด้วยเหตุฉะนั้น คนคนเดียวกัน หรือสิ่งของอันเดียวกัน จึงอาจจะมีคำที่ใช้เรียกหลายอย่าง โดยที่ผู้ใช้ต้องรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสม

ในสมัยหนึ่งคำบางคำอาจจะถือว่าไม่สุภาพ จึงต้องหาคำอื่นมาใช้แทน เช่น

ผักนึ่ง   ใช้ว่า   ผักทอดยอด

ผักกะเจด   ใช้ว่า   ผักฐานอน

ผักตบ   ใช้ว่า   ผักสามทาว

ปลาช่อน   ใช้ว่า   ปลาหาง

ตากแดด   ใช้ว่า   ผึ่งแดด

ในปัจจุบันอาจจะมีบางคนไม่คิดว่าคำข้างต้นนี้ไม่สุภาพ⁵ แต่ก็มีคำบางคำที่ยอมรับกันว่าไม่สุภาพ ต้องหาคำอื่นมาใช้อยู่เสมอ เช่น

รู้   ใช้ว่า   อูจจาละ

เยี่ยว   ใช้ว่า   ปัสสาวะ

มึง   ใช้ว่า   คุณ เธอ ฯลฯ

กู   ใช้ว่า   ผม ดิฉัน ฯลฯ

บางคนบอกว่าพูดกับเพื่อนสนิทได้ไม่เป็นไร แต่ก็ต้องระวังอย่าให้บุคคลที่สามได้ยินเป็นอันขาด ลองนึกถึงภาพสาวสวยแต่งตัวโก้ ตะโกนบอกเพื่อนในศูนย์การค้าก็แล้วกันว่า

“กูไปเยี่ยวก่อนนะ มึงคอยอยู่ตรงนี้”

คนอื่นที่ได้ยินจะรู้สึกอย่างไร

คำบางคำถือว่าไม่สุภาพเหมือนกัน แต่บางครั้งก็ใช้ได้ เช่น ตีน หัว ผัว เมีย ฯลฯ คงจะไม่มีใครว่าอะไรถ้าคนคุ้นเคยกันจะพูดว่า

---

⁵ ความไม่สุภาพมักเกิดจากคำผวนของคำเหล่านี้

"เราก็มีมือมีตีนเหมือนกันไม่ต้องกลัว"

"โธ๊ย ปวดหัว"

"แปลกนะ หัวจนแต่เมียรวยจัง"

ประโยคเหล่านี้ถึงคนอื่นจะได้ยินก็คงจะไม่ใช่ไร่นัก แต่ถ้าจะใช้อย่างเป็นทางการก็
ต้องเปลี่ยนคำใหม่ เป็น เท้า ศีรษะ สามี ภรรยา ฯลฯ

คำบางคำไม่ใช่คำไม่สุภาพ แต่ก็มีคำอื่นให้ใช้แทน ในกรณีที่ต้องการใช้ภาษา
ให้เป็นทางการ เช่น

พ่อ	ใช้ว่า	บิดา
แม่	ใช้ว่า	มารดา
หมา	ใช้ว่า	สุนัข
หมู	ใช้ว่า	สุกร
วัว	ใช้ว่า	โค

ตัวอย่าง เช่น

"ที่นี่จำหน่ายสุนัขนำเข้าจากต่างประเทศ"

"ทองแดงคือสุนัขทรงเลี้ยง"

"ทางการจะกำหนดราคาขายเนื้อโคและสุกรชำแหละ"

"ระเบียบนี้ใช้กับบุคคลที่มีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว"

แต่มีรุ่นน้องคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่าเกิดอาการตัวแข็งไปหมดเมื่อได้ยินรุ่นพี่คนหนึ่ง
สัมภาษณ์อย่างจริงจังว่า

"บิดาน้องทำงานอะไรคะ"

ในปัจจุบันมีคำบางคำที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นคำแสดงใจมากกว่าคำไม่สุภาพ

เช่น

ชาวไทยภูเขา	ให้ความรู้สึกที่ดีกว่า	ชาวเขา
ผู้ต้องขัง	ให้ความรู้สึกที่ดีกว่า	นักโทษ
ชุมชนแออัด	ให้ความรู้สึกที่ดีกว่า	สลัม
จีน	ให้ความรู้สึกที่ดีกว่า	เจ๊ก

โดยเฉพาะคำว่า เจ๊ก นี้ นับว่าเป็นคำที่สร้างความสนใจให้แก่คนจีนในปัจจุบันเป็น
อย่างมาก ทั้ง ๆ ที่เมื่อก่อนนี้อาจจะไม่ใช่เช่นนั้นก็ได้ คำประเภทนี้ในปัจจุบันก็ยังมี

อีกหลายคำ เช่น บักเสี้ยว ต้าปรี้อ ฯลฯ ใครจะใช้ก็ต้องระวังให้ดี

คำแสดงใจเช่นนี้มีอยู่ทุกชาติทุกภาษา ที่เห็นได้ชัดก็คือ ในสหรัฐอเมริกา ที่ต้องเปลี่ยนจาก Negro มาเป็น Black แล้วมาเป็น Afro-American หรือ African American ในที่สุด

ฉะนั้นคำแสดงใจ แม้ว่าอาจจะไม่หายาบ แต่ก็ก็เป็นคำที่ไม่ควรใช้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวไว้ว่า ไสภินี หรือ ไสภณี หมายถึง "หญิงที่หาเลี้ยงชีพด้วยการค้าประเวณี" คำว่า ไสภินี มาจากภาษาบาลี ซึ่งหมายถึง หญิงงาม ภาษาสันสกฤต ใช้ว่า ไศภินี

ถ้าดูความหมายดั้งเดิมในภาษาบาลีแล้ว จะเห็นได้ว่า ไสภินี มีความหมายที่แตกต่างไปจากคำว่า ไสภณี ในความหมายปัจจุบันของภาษาไทยมาก ในสมัยพุทธกาล นั้น หญิงที่งามที่สุดในเมืองและเป็นที่ยกย่องของผู้ชายทุกคนจะถือว่าเป็น "ของกลาง" จะตกเป็นของชายคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียวมิได้ จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า "นางกลางเมือง" นอกจากจะเป็น "ของกลาง" แล้ว นางกลางเมืองยังเป็นเครื่องเชิดหน้าชูตาของบ้านเมืองด้วย เพราะมีหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ต้อนรับแขกเมือง

ต่อมาเมื่อคำว่า ไสภณี หรือ ไสภณี มีความหมายดังในปัจจุบันนี้ คำว่า นางกลางเมือง จึงพลอยตกต่ำตามลงมาด้วย

คำที่ใช้เรียกไสภณียังมีอีกมากมาย เช่น หญิงงามเมือง นางบังเงา หญิงคนชั่ว หญิงบริการ หญิงนักเที่ยว ผู้หญิงหาเงิน ผู้หญิงหากิน หญิงบางประเภท

คำที่หายาบคายกว่าข้างต้นก็มี เช่น ซ็อกการี กะหรี่ อีตัว นอกจากนี้ก็ยังมีคำสุภาพที่สร้างขึ้นมาจากคำหายาบ คือ คุณตัว

คำที่ใช้ในความหมายเชิงติเตียน และมีความหมายโดยนัยหมายถึง ไสภณี ด้วยก็มีเช่น หญิงแพศยา หญิงมักมากในกามคุณ หญิงเสเพล

นางในวรรณคดีที่มีพฤติกรรมไม่งามตามความต้องการของผู้ประพันธ์ จนชื่อได้กลายเป็นชื่อของผู้หญิงที่ไม่ดีก็มีอยู่ ๓ ชื่อ คือ โมรา กากี และ วันทอง ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น แต่ชื่อทั้งสามนี้ไม่จำเป็นต้องหมายถึงไสภณีก็ได้

ถ้าเป็นไสภณีระดับไฮเทคก็เรียกว่า นางทางโทรศัพท์ หรือ นางเรียก ในปัจจุบัน คำว่า สาวไซดีไลน์ ก็เริ่มมีความหมายในทางลบ

ส่วน นางบำเรอ นั้น หมายถึงหญิงที่ปรนเปรอเฉพาะชายคนใดคนหนึ่งในทาง
กามารมณ์โดยมิได้อยู่ในฐานะภรรยา

จะเห็นได้ว่าสังคมไทยได้สรรหาคำมาใช้เรียกโสเภณีหรือผู้หญิงที่ไม่ดีอย่าง
มากมายมาเป็นเวลานานแล้ว ทางราชการก็ได้พยายามหาคำใหม่ขึ้นมาเรียกโสเภณี
อีกคำหนึ่ง นั่นคือ สตรีบำเรอ นับว่าเป็นความพยายามอีกครั้งหนึ่งที่จะหาคำ
สุภาพมาใช้

๔.๓.๔ การลดความหมายของคำ

ในภาษาไทยนั้นเมื่อจะสร้างคำนามขึ้นมาจากคำกริยาให้เติมคำว่า คน ผู้
ช่าง หรือ นัก ลงไปข้างหน้า แต่จะเลือกใช้คำไหนนั้นก็ต้องพิจารณาให้เหมาะกับคุณ
ภาพของคำนามที่ต้องการด้วย

คำว่า คน มีความหมายกลาง ๆ ว่า มนุษย์

คำว่า ช่าง หมายถึงผู้ชำนาญในการฝีมือหรือศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น
ช่างตัดเสื้อ ช่างไม้ ช่างไฟ คำนี้ใช้เติมได้ทั้งหน้าคำนามและคำกริยา

คำว่า ผู้ เป็นคำที่ใช้แทนคำว่า คนหรือสิ่งที่ถือเสมือนคน เช่น ผู้นั้น ผู้นี้ และ
เป็นคำใช้ประกอบคำกริยาหรือประกอบคำวิเศษณ์ให้เป็นนาม เช่น ผู้กิน ผู้ดี

คำว่า นัก ใช้ประกอบหน้าคำอื่นหมายความว่า ผู้ เช่น นักเรียน ผู้ชอบ เช่น
นักดื่ม นักท่องเที่ยว ผู้ชำนาญ เช่น นักเทศน์ นักดนตรี นักคำนวณ นักสืบ ผู้มี
อาชีพในทางนั้น ๆ เช่น นักกฎหมาย นักแสดง นักเขียน

ฉะนั้นคำที่มีความหมายกลาง ๆ มิได้ระบุคุณภาพก็คือ คำว่า คน กับ ผู้ ส่วน
คำที่แสดงคุณภาพด้วยก็คือ ช่าง กับ นัก

ในที่นี้จะขอยกคำว่า คน กับ นัก ขึ้นมาพิจารณาคู่กัน โดยจะถือว่า คำว่า คน
เป็นคำกลาง ๆ ไม่แสดงคุณภาพ ส่วน นัก เป็นคำที่แสดงคุณภาพ ถ้าจะให้หมายถึง
คนทั่ว ๆ ไปที่ทำกริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยยังมิได้พิจารณาเรื่องคุณภาพก็ควรจะใช้
คำว่า คน นำหน้าคำกริยานั้น ๆ เช่น คนแกะสลัก คนปั้น คนวาดภาพ คนส่งเสียง คน
ร้อง คนร้องเพลง คนแต่งเพลง คนเล่นดนตรี คนแสดง ฯลฯ

เมื่อคนที่ทำกริยานั้น ๆ สามารถทำได้ดี มีคุณภาพ ก็อาจจะเปลี่ยนจากคำว่า *คน* มาเป็น *นัก* ได้ เช่น *นักแกะสลัก นักปั้น นักวาดภาพ นักส่งเสียง นักร้อง นักร้องเพลง นักแต่งเพลง นักเล่นดนตรี นักแสดง ฯลฯ*

ขอให้สังเกตว่า ถ้ามีคำว่า *นัก* นำหน้า จะหมายถึงผู้ที่มีอาชีพในทางนั้น ๆ แต่ ถ้ามีคำว่า *คน* นำหน้า จะหมายถึง คนที่ทำกริยานั้น ๆ เท่านั้น ในหมู่ "คนที่ทำอะไรต่ออะไร" หรือ "นักอะไรต่ออะไร" นั้น มีบางคนได้รับความนิยมหรือมีชื่อเสียงโด่งดังมาก ก็เรียกได้ว่าเป็น *ดารา* และในหมู่ "นักอะไรต่ออะไร" นั้น ถ้าแสดงออกได้อย่างมีศิลปะก็เรียกได้ว่าเป็น *ศิลปิน* แต่ *ดารา* อาจจะไม่ใช่ *ศิลปิน* และ *ศิลปิน* อาจจะไม่ใช่ *ดารา* ก็ได้

เพราะฉะนั้น ใคร ๆ ก็สามารถที่จะเป็น *คนส่งเสียง คนร้อง คนร้องเพลง หรือ ดารา* ได้ มีบางคนเท่านั้นที่สามารถจะเป็น *นักร้อง* ได้ และมีน้อยคนนักที่จะเป็น *ศิลปิน* ได้

การใช้คำในลักษณะนี้อาจจะเป็นไปโดยมิได้ตั้งใจ แต่ก็ได้ทำให้ความหมายเดิมเสื่อมลงไป เช่นเดียวกับคำอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น *บรมครู ผู้ดีแปดสหาหนวก ดัดจริต* ฯลฯ ผลเสียก็คือทำให้เครื่องมือสื่อสารลดน้อยลงไป

๔.๓.๕ การใช้คำที่มีความหมายเชิงสัมพันธ์

คำบางคำที่แสดงคุณสมบัติอาจจะมีความหมายไม่คงที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะนำไปเปรียบเทียบกับอะไร

เพื่อนฝูงไม่ได้พบกันนาน ๆ อาจจะทักทายกันว่า "แหม ไม่ได้พบกันนาน *ผอม* ลงนะ" คนที่ถูกทักว่า *ผอม* อาจจะ *อ้วน* กว่าคนที่ทักก็ได้

ผู้ชมการประกวดสาวงาม อาจจะวิจารณ์ว่า "ยายคนนี้ไม่เห็น *สวย* เลย" ยายคนนี้อาจจะ *สวย* กว่าคนวิจารณ์ก็ได้ เพียงแต่ว่าเธออาจจะ *สวย* น้อยกว่าผู้ประกวดรายอื่น ๆ หรือวิจารณ์ว่า "แก่แล้วไม่น่ามาประกวดเลย" ทั้ง ๆ ที่คนพูดอาจจะอายุ ๘๐ ปี แต่คนประกวดอาจจะอายุ ๒๕ ปี ก็ได้

เมื่อ ๒๐ ปีก่อน นางงามสูง ๑๖๐ ซม. ก็ถือว่าสูงแล้ว แต่เดี๋ยวนี้กลายเป็นเตี้ย เพราะคนสูงต้องสูงประมาณ ๑๗๐ ซม.

เมื่อ ๓๐ ปีก่อน ผู้ชายไว้ผมระถึงต้นคอ ถือว่า ผมยาว แต่เดี๋ยวนี้กลายเป็นผมสั้น เพราะผมยาวต้องถึงป่าหรือเอด

นิสิตนักศึกษาปีหนึ่งมักจะมองเห็นที่ ๆ บิสุดท้ายเป็นผู้ใหญ่หรือคนแก่ แต่ทันทีที่หันร่วมมหาวิทยาลัยออกไปทำงาน เธอ ๆ เหล่านั้นก็จะกลายเป็นเด็กไปทันทีเช่นกัน

เมื่อนักข่าวอายุ ๒๕ ปี เขียนข่าวอาชญากรรม อาจจะเขียนว่า "เด่ววัย ๕๐ ชมขึ้นเด็กสาว" แต่นักข่าววัย ๕๐ อาจจะเปลี่ยนใหม่เป็น *หนุ่มใหญ่* หรือ *หนุ่มอกรรจ์* ก็ได้

ถ้าคนอายุ ๔๕ ได้รับเลือกให้เป็นประธานาธิบดี ก็จะมีผู้กล่าวว่า เป็น *ประธานาธิบดีหนุ่ม* แต่ถ้าคนอายุ ๔๕ เพิ่งจะเรียนจบในระดับปริญญาตรี ก็อาจจะมีคนกล่าวว่า เป็น *บัณฑิตแก่* ก็ได้

ผู้หญิงบางคนอาจจะมีคนให้ความเห็นว่าเป็นคน *น่าเกลียด* แต่เธออาจจะเป็นคน *น่ารักที่สุด* สำหรับสามีและลูกของเธอก็ได้

ฉะนั้นการเลือกใช้คำเหล่านี้จึงต้องคำนึงถึงกาลเทศะเป็นอย่างยิ่ง

๔.๓.๖ การใช้คำผิดศักดิ์

การใช้ภาษาที่ต้องระมัดระวังเป็นอย่างมากอย่างหนึ่งก็คือ การใช้ราชาศัพท์ อันที่จริงคนสามัญทั่วไปที่มีได้อยู่ใกล้ชิดพระราชวงศ์ ก็มักจะใช้กันไม่เป็นหรือไม่คล่อง แม้แต่ครูภาษาไทยบางคนก็ยังคงเปิดตำราอยู่เสมอ

อย่างไรก็ตาม ราชาศัพท์นั้นมีทั้งความหมายกว้างและความหมายแคบ ราชาศัพท์ในความหมายกว้าง หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้กับบุคคลระดับต่าง ๆ นับแต่พระราชลมาจนถึงเจ้านาย พระภิกษุสงฆ์ ตลอดถึงคนธรรมดาสามัญด้วย ราชาศัพท์จึงเป็นเรื่องของการใช้ภาษา ส่วนราชาศัพท์ในความหมายแคบนั้น หมายถึงเฉพาะแต่คำที่ใช้กับพระราชวงศ์ ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ลงมาถึงหม่อมเจ้า

ในปัจจุบันนี้มีหนังสือแนะนำวิธีการใช้ราชาศัพท์อยู่มากมายหลายฉบับ ต่อไปนี้คือหลักเกณฑ์การประกอบคำราชาศัพท์บางประการ จากหนังสือ *ราชาศัพท์* ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

๑) คำกริยาที่เป็นคำราชาศัพท์อยู่แล้ว ไม่ต้องใช้คำว่า "ทรง" นำหน้า เช่น

มทม ประทม บรรทม	=	นอน
ทอดพระเนตร	=	ดู มอง แล
เสวย	=	กิน
ประทับ	=	อยู่ อยู่กับที่
ทรง	=	อาบน้ำ ล้าง
ตรัส ดำรัส	=	พูด
กริ้ว	=	โกรธ
โปรด	=	รัก ชอบ
ประชวร	=	ป่วย เจ็บ
ทรง	=	แปลได้มาก แล้วแต่นามข้างท้ายจะบ่งความ เช่น ทรงรถ ทรงเบ็ด ทรงธรรม ทรงศีล ทรง ดนตรี ทรงพระโอสถ

จะสังเกตได้ว่า ละครโทรทัศน์ มักจะใช้คำในกลุ่มนี้ผิด เช่น ทรงบรรทม ทรง
เสวย ทรงเสด็จ ทรงประชวร ฯลฯ

๒) คำกริยาธรรมดา ใช้คำว่า "ทรง" นำหน้าได้ เช่น

ทรงฟัง ทรงยินดี ทรงถวาย ทรงรับ ทรงขุบเลี้ยง ทรงผนวช ฯลฯ

๓) คำนามที่เป็นชื่อของสิ่งสามัญทั่วไป ที่ไม่ถือว่าสำคัญ และไม่ประสงค์จะ
แยกให้เห็นว่าเป็นนามใช้เฉพาะกับพระมหากษัตริย์ ให้ใช้คำว่า "พระ" นำหน้า เช่น

พระองค์ พระกร พระหัตถ์ พระบาท พระโลหิต พระเคราะห์ พระโรค พระแสง
พระแท่น พระที่นั่ง พระสหาย พระเก้าอี้ พระเชนย ฯลฯ

การที่ในปัจจุบันมีผู้ใช้ว่า "พระบิดาแห่งกฎหมาย" "พระบิดาแห่งประวัติ
ศาสตร์" "พระบิดาแห่งเทคโนโลยีไทย" "พระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย" "พระบิดาแห่ง
ราชนาวิไทย" ฯลฯ นั้น มีความเห็นกันเป็น ๒ ประการ คือ ประการแรก หากถือตามกฎ
โดยเคร่งครัดก็ถือว่าใช้ผิด เพราะ "กฎหมาย" "ประวัติศาสตร์" "เทคโนโลยี" "วิทยา
ศาสตร์" และ "ราชนาวิ" ไม่ใช่เจ้า ประการที่สอง ใช้คำว่า "พระ" นำหน้าโดยอนุโลม
เพราะตัวบุคคล "ทรงเป็นเจ้า"

๔) ใช้ "ทรง" นำหน้านามราชาศัพท์ให้เป็นกริยาลีลาราชาศัพท์ เช่น ทรงพระกรุณา ทรงพระประชวร ทรงพระดำริ ทรงพระผนวช ฯลฯ กริยารราชาศัพท์ในรูปนี้มักใช้ในที่สูง เช่น "เจ้านายประชวร" (ใช้ตามกฎข้อ ๑) แต่ "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวร"

๕) คำว่า "ทรง" จะใช้นำกริยาที่มีนามราชาศัพท์ต่อท้ายมิได้ ตัวอย่าง

ห้ามใช้	ควรใช้
ทรงมีพระมหากุณา	ทรงพระมหากุณา, มีพระมหากุณา
ทรงมีพระราชดำริ	ทรงพระราชดำริ, มีพระราชดำริ
ทรงมีพระบรมราชโองการ	มีพระบรมราชโองการ
ทรงเป็นพระราชโอรส	เป็นพระราชโอรส

จะสังเกตได้ว่า คำที่ตามหลังคำว่า "มี" กับ "เป็น" นั้น ถ้ามีคำว่า "พระ" ซึ่งแสดงความเป็นราชาศัพท์อยู่แล้ว ก็ไม่ต้องใช้คำว่า "ทรง" นำหน้าอีก หากเป็นคำธรรมดาก็สามารถใช้คำว่า "เป็น" กับ "มี" นำหน้าได้ เช่น ทรงเป็นทหาร ทรงเป็นครู ทรงเป็นนักปราชญ์ ทรงมีทุกข์ ทรงมีเงิน ฯลฯ

ในปัจจุบันนี้มีการสร้างคำราชาศัพท์ใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้ เช่น ถวายการต้อนรับ ถวายเลี้ยง แสดงหน้าพระพักตร์ ฯลฯ ซึ่งไม่ถูกต้อง ข้อความที่ควรใช้มีดังนี้คือ

ข้อความที่ไม่ถูกต้อง
ถวายการต้อนรับ

ข้อความที่ควรใช้
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
(ใช้สำหรับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ)
เฝ้าทูลละอองพระบาท
(ใช้สำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ รองลงมา)
(นิตยา กาญจนวรรณ และคณะ ๒๕๔๖: ๑๑๔)

	รับเสด็จ (ใช้สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ พระบรมวงศานุวงศ์) (วรณันท์ อักษรพงศ์ ๒๕๒๘: ๑๕๕)
ถวายเลี้ยง แสดงหน้าพระพักตร์	ถวายพระกระยาหาร แสดงหน้าที่นั่ง, แสดงเจพาะพระพักตร์ (วรณันท์ อักษรพงศ์ ๒๕๒๘: ๒๒๙) (นิตยา กาญจนะวรรณ และคณะ ๒๕๔๖: ๑๑๕)

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของคำที่มักใช้ผิด

หมายกำหนดการ เสด็จ เข้าเฝ้า

คำที่ผิดกันบ่อยมากคำหนึ่งก็คือ *หมายกำหนดการ* ตัวอย่าง เช่น การรายงานข่าวว่า พลตรีจำลอง ศรีเมืองออกหาเสียงหลายแห่งจนผู้ติดตามพากันบ่นว่า

"เป็นการเดินหาเสียงที่โหดที่สุดเนื่องจากมีการเพิ่ม*หมายกำหนดการ*ขึ้นอีก ๒
หมายรวมทั้งสิ้น ๑๔ หมาย..."

มีหนังสือเกี่ยวกับวงการภาพยนตร์และเพลงต่างประเทศอยู่เล่มหนึ่งที่ออกมา
นานแล้ว เนื้อหาส่วนใหญ่แปลมาจากภาษาอังกฤษ จึงน่าจะเชื่อแน่ได้ว่าผู้แปลล้วนแต่
เป็นผู้ที่มีความรู้ภาษาอังกฤษดีทั้งสิ้น แต่คำแปลที่เป็นภาษาไทยยังเป็นที่น่า
คลางแคลงใจอยู่ ดังข้อความต่อไปนี้

"*หมายกำหนดการ*ของ Concert ๒ รอบในฟิลิปปินส์คือป้ายและคำของวันที่
๔ กรกฎาคม ก่อนหน้านี้นี้หนึ่งวันทางหนังสือพิมพ์ Manila Sunday Times

ได้เสนอข่าวว่า ประธานาธิบดี Marcos และท่านผู้หญิง พร้อมด้วยบุตร และ
ธิดาทั้ง ๓ จะเสด็จมาเป็นแขกรับเชิญพิเศษใน concert ครั้งนี้ โดย
Beatles ได้รับเกียรติให้เข้าเฝ้าท่านประธานาธิบดีที่พระราชวัง Malacanang
ในเวลา ๑๑ นาฬิกาของวันที่ ๔ กรกฎาคม”
(ข้อความนี้ยกมาโดยไม่แก้ไข)

ข้อความข้างต้นนี้มีที่ผิดสำคัญอยู่ ๓ จุด คือ *หมายกำหนดการ* *เสด็จ* และ *เข้า*
เฝ้า

หมายกำหนดการ คือเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานพระราชพิธีที่จะต้อง
อ้างพระบรมราชโองการ คือ ขึ้นต้นด้วยข้อความว่า “นายกรัฐมนตรีหรือ
เลขาธิการพระราชวังรับสนองพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ สั่งว่า เสด็จ
ไป.” ดังนั้นคำว่า *หมายกำหนดการ* จึงใช้เป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของ
งานพระราชพิธีโดยเฉพาะ ลักษณะของเอกสารจะต้องอ้างพระบรมราช
โองการ และในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะต้องนำหมายกำหนดการดังกล่าวนี้
เสนอนายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เพื่อให้ถูกต้องตามรัฐ
ธรรมนูญ เช่น *หมายกำหนดการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระ
นางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ (ราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๓๒ก:๒)*

เสด็จ เป็นราชาศัพท์ แปลว่า ไป หรือ อยู่ เช่น *เสด็จประพาส* แปลว่า ไป
เที่ยว

เข้าเฝ้า แปลว่า เข้าไปพบ หรือ เข้าไปหาเจ้านาย

การแสดงดนตรีหรือ Concert ในข้อความข้างต้นมีเพียงกำหนดเวลาที่จะแสดง
เท่านั้น การใช้คำว่า *หมายกำหนดการ* ในข้อความประเภทนี้เป็นความบกพร่องที่เกิด
ขึ้นอยู่เสมอ ผู้ใช้อาจจะใช้ตามกันไปโดยไม่คิดว่าผิดก็ได้ แต่การใช้คำว่า *เสด็จ* และ
เข้าเฝ้า กับประธานาธิบดีนั้นเป็นความบกพร่องที่ร้ายแรงกว่า เพราะผู้ใช้คิดว่าราชา

ศัพท์นั้นใช้ได้ทั้งกับเจ้านายและประมุขของประเทศ ในที่นี้ประธานาธิบดีไม่ใช่เจ้าจึง
ไม่อาจจะใช้คำเช่นนี้ได้

อาคันตุกะ ราชอาคันตุกะ พระราชอาคันตุกะ

อาคันตุกะ เป็นคำนาม แปลว่า แขกผู้มาหา เป็นคำที่มาจากภาษาบาลี
สันสกฤต

เมื่อครั้งที่ประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพการประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจใน
ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หรือ เอเปก (Asia-Pacific Economic Cooperation - APEC)
นั้น มีประมุขของประเทศ ๓ ประเทศได้เป็น **ราชอาคันตุกะ** ของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว นั่นคือ ประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐเซีย
และประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่สื่อมวลชนบางฉบับก็ใช้คำว่า **พระ**
ราชอาคันตุกะ จึงเกิดคำถามว่าคำใดถูกต้องกันแน่

เรื่องนี้ ม.ล.ปิยะ มาลากุล ได้เคยอธิบายไว้แล้ว และนายจ่านงค์ ทอง
ประเสริฐ ได้ช่วยสรุปไว้เพียงสั้น ๆ ว่า

ถ้าอาคันตุกะที่มาเยือนประเทศไทยในฐานะเป็นอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวนั้นเป็นพระมหากษัตริย์หรือพระบรมราชินีก็ให้ใช้ว่า **พระราช**
อาคันตุกะ เช่น สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบทที่ ๒ เป็นพระราชอาคันตุกะ
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ถ้าอาคันตุกะที่มาเยือนเป็นสามัญชน ก็ให้ใช้ว่า **ราชอาคันตุกะ** โดยไม่ต้องมี
คำว่า **พระ** นำหน้า

ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปเยือนประเทศที่มีพระ
มหากษัตริย์หรือพระบรมราชินีเป็นประมุขก็ให้ใช้ว่า ทรงเป็น **พระราช**
อาคันตุกะ เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระราชอาคันตุกะของ
สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบทที่ ๒

ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปเยือนสหรัฐอเมริกา
ซึ่งมีประธานาธิบดีเป็นสามัญชนก็ใช้ว่า ทรงเป็น *อาคันตุกะ* เช่น พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นอาคันตุกะของประธานาธิบดีบิลล์ คลินตัน

(ราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๓๘)

นอกจากนี้การใช้คำธรรมดาบางคำก็ต้องศึกษาจากกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดย
เฉพาะด้วย ดังเช่นในกรณีที่มีผู้เขียนท้วงผ่านทางหนังสือพิมพ์ว่าในหนังสือที่รัฐมนตรี
เขียนถึงนายกรัฐมนตรีนั้นใช้คำลงท้ายผิดว่า "ขอแสดงความนับถืออย่างสูง"
ที่ถูกต้องเป็น "ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง"

การเลือกใช้คำประเภทนี้จึงต้องอาศัยการเรียนรู้เรื่องกฎเกณฑ์และการสังเกต
หากใช้ผิด แม้จะสื่อได้ แต่ก็ไม่เหมาะสมในสังคม

๔.๓.๗ การใช้คำลักษณนาม

ลักษณนาม คือคำที่กำหนดขึ้นไว้ใช้ท้ายคำบอกจำนวนนับหรือประมาณ เป็น
ลักษณะที่ลำค้อย่างหนึ่งของภาษาไทย ในฐานะที่เป็นหนึ่งในภาษาคำโดด คำนี้เขียน
ว่า *ลักษณนาม* ไม่ใช่ *ลักษณะนาม*

ในปัจจุบันนี้เป็นที่รู้กันว่า ถ้าเป็น *คน* ก็ใช้ว่า *คน* เช่น อาจารย์ ๒ *คน* ถ้าเป็น
สัตว์และสิ่งของบางอย่างก็ใช้ว่า *ตัว* เช่น หมา ๒ *ตัว* ไต้อะ ๒ *ตัว* แต่ในสมัยโบราณ
ยังมีคำลักษณนามอย่างอื่นที่ใช้กับสัตว์ได้อีกด้วย นั่นก็คือ *อัน* ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

สมัยรัชกาลที่ ๑

"อันพระตะบะนี้เปรียบประดุจสุนัขจิ้งจอกอันน้อย จะมาสู่พระองค์ซึ่งเป็น
พระยาราชสีห์ได้อันใด" (ราชาธิราช ฉบับหอสมุด)

สมัยรัชกาลที่ ๓

"เห็นเซอร์เชมรับรุกแต่งตัวรับเหมือนกันกับแต่งตัวชั้นมาหา ฯพณฯ แล้วยืนขึ้น
รับจับมือบอกให้นั่งโต๊ะอันเดียวกัน"

(พงศาวดารภาคที่ ๖๒ ฉบับโรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร พ.ศ. ๒๔๗๙)

ส่วนสัตว์และสิ่งของที่ใช้ค่านามเป็นคำลักษณนามด้วย ที่เรียกว่าคำลักษณ
นามซ้ำชื่อนั้นก็มี เช่น

สมัยรัชกาลที่ ๕

"ได้เสื่อกุยเฮงสองเสื่อ เราให้ลุงจักษ์เสื่อหนึ่ง ให้นายเสนอเสื่อหนึ่ง"

(จดหมายเหตุรายวันของสมเด็จพระบรมราชปิตุลาธิบดี เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ
ฉบับโรงพิมพ์พระจันทร์ พระนคร พ.ศ. ๒๔๙๙)

"เครื่องราชบรรณาการที่ส่งไปกรุงฝรั่งเศสครั้งนี้ เป็นของวิเศษต่าง ๆ มีลูกช้าง
อย่างย่อมน ๓ ช้าง พระราชทานไปเป็นพาหนะพระที่นั่งสำหรับพระราชโอรส
พระเจ้ากรุงฝรั่งเศสทั้ง ๓ พระองค์ กับแรด ๒ แรด เป็นต้น"

(วชิรญาณรายเดือน ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ กรุงเทพฯ เล่ม ๓๑)

สมัยรัชกาลที่ ๓

"ม้านั้นมืออยู่ตามบ้านญวนบ้างท่าง ๆ บ้านละม้าหนึ่งบ้างสองม้าบ้าง"

(คำให้การเรื่องทัพญวนในรัชกาลที่ ๓ ฉบับโรงพิมพ์สยามบรรณกิจ พ.ศ.

๒๔๗๖)

สมัยรัชกาลที่ ๔

"ชายคนหนึ่งจึงเปลี่ยนม้าตัวอื่นชื่อออกมา"

(จดหมายเหตุของหม่อมราโชทัยในนิราศลอนดอนและจดหมายเหตุของหม่อม

ราชทัณฑ์ เรื่องราชทูตไปประเทศอังกฤษในรัชกาลที่ ๔ ฉบับโรงพิมพ์สยาม
พาณิชย์การ พ.ศ. ๒๔๗๕)

"ข้างม้านี้เป็นสัตว์มีชาติมีสกุล ไม่ควรเรียกว่าตัวหนึ่ง สองตัว ให้เรียกว่าข้าง
หนึ่งสองข้าง ม้าหนึ่งสองม้า แต่สัตว์เดียวิจฉาน นอกจากข้างม้านั้นให้เรียก
ว่าตัวหนึ่งสองตัว"

(ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๓๙๔-๒๔๐๔ ฉบับโรงพิมพ์ดำรงธรรม
พ.ศ. ๒๕๑๑)

จะเห็นได้ว่า หมา (สุนัขจิ้งจอก) กับ ไต่ะ ซึ่งในปัจจุบันใช้ลักษณะนามว่า ตัว
นั้น แต่เดิมใช้ว่า ฮัน ส่วน เลื้อ กับ แรด ซึ่งปัจจุบันใช้ว่าตัวนั้น แต่เดิมมาใช้คำลักษณ
นามซ้ำชื่อ

ส่วนคำประกาศในสมัยรัชกาลที่ ๔ นั้นน่าจะแสดงว่า ก่อนการออกประกาศ
คำลักษณนามของค่านาม ช้าง และ ม้า คงจะเป็น ตัวบ้าง ช้าง หรือ ม้า บ้าง เพิ่งจะ
บังคับให้ใช้เป็นคำลักษณนามซ้ำชื่อในสมัยรัชกาลที่ ๔

ข้อความข้างต้นนี้ ตัวสะกดการันต์ใช้ตามแบบเดิม ไม่แก้ไขตามพจนานุกรม
ปัจจุบัน ส่วนข้อมูลได้จาก วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย แผนกวิชาภาษาไทย เรื่อง "การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ
สำนวน และลำดับของคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์" ของ วัลยา วิมุทธะลพ (รศ.
ดร.วัลยา ช้างขวัญยืน)

ในปัจจุบันหนังสือ ลักษณะนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ระบุว่าคำลักษณ
นามของ ช้าง มี ๓ คำ คือ ตัว ใช้สำหรับช้างป่า เขือก ใช้สำหรับช้างบ้าน และ ช้าง ใช้
สำหรับช้างขึ้นระวาง ส่วนม้านั้นไม่ได้ระบุ ระบุแต่ม้า (ที่รองนั่ง)ว่าใช้ ตัว

ถ้าใช้ลักษณนามสำหรับ ม้า ว่า ม้า ก็ย่อมหมายความว่า เป็น "ม้าขึ้นระวาง"
นั่นเอง

คำถามต่อไปก็คือ "ขึ้นระวาง" แปลว่าอะไร

"ขึ้นระวาง" หมายถึง เข้าทำเนียบ เข้าประจำการ (ใช้แก่พาหนะของหลวง คือ ม้า ช้าง และเรือ)

"เข้าประจำการ" หมายถึง อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ประจำ อยู่ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ เช่น ทหารประจำการ

โดยสรุปก็คือ ช้างขึ้นระวาง และ ม้าขึ้นระวาง นั้นถือว่ามีเกียรติมีศักดิ์เหนือกว่าช้างและม้าธรรมดา ผิดจากสัตว์อื่น ๆ ที่ต่ำศักดิ์เป็นได้แค่ ตัว เท่านั้น

การที่ในปัจจุบันมีผู้ใช้คำว่า "ม้าแข่ง ๒๐ ม้า" นั้นคงไม่มีใครนึกถึง "ม้าขึ้นระวาง" แต่คงจะนึกเกรงใจเจ้าของม้า ไม่อยากเรียกม้าเงินล้านว่าตัวมากกว่า เช่นเดียวกับที่เรียกนกเงินล้านว่า นก

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวถึงคำว่า ตัว ไว้ดังนี้

ตัว ๑ น. รูป, ตน, ตนเอง, คำใช้เรียกแทน คน สัตว์ และสิ่งของบางอย่าง เช่น ตัวละคร ตัวหนังสือ; ลักษณะนามใช้เรียกสัตว์และสิ่งของบางอย่าง เช่น ม้า ๕ ตัว ตะปู ๓ ตัว เลื่อ ๒ ตัว; ใช้เรียกผู้ที่ตนพูดด้วยในฐานะคนเสมอกันที่สนิทกัน เช่น ตัวจะไปไหม

ตัว ๒ (คณิต) น. เรียกเลขในวิธีทำว่า ตัว เช่น ตัวบวก ตัวลบ ตัวคูณ ตัวหาร

จะเห็นได้ว่า ตัว เป็นคำพ้อง ๒ คำ คำแรกคือคำนามทั่วไป ส่วนคำที่สองเป็นคำนามที่ใช้ในคณิตศาสตร์ ตัว คำแรกนั้นแม้จะระบุว่าเป็นคำนาม แต่ก็ใช้ได้ถึง ๓ อย่างคือ

ใช้เป็นคำนาม เช่น

"อยากให้คุณเห็นหน้าตัวเองจะได้รู้ว่าเขียนตัวไม่เท่ากัน"

"ตัวเองก็ไม่อยากไปหรอก แต่จะไปเป็นเพื่อนคุณ"

ใช้เป็นคำลักษณนาม เช่น

"คุณใส่เสื้อตั้ง ๒ ตัวไม่ร้อนหรือ"

และใช้เป็นคำสรรพนาม เช่น

"ตัวจะไปไหม"

อย่างไรก็ตามเนื่องจากภาษามีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และบางครั้งความเปลี่ยนแปลงก็เป็นไปอย่างรวดเร็วมากจนคำที่เกิดใหม่บางคำก็ยังมีได้บรรจุไว้ในพจนานุกรมฉบับนี้ เช่น คำว่า ตัวเอง ซึ่งหมายถึง "ผู้ที่ตนพูดด้วย" พจนานุกรมเพิ่งจะบันทึกคำว่า ตัว ซึ่งใช้ในความหมายนี้เท่านั้น ดังในตัวอย่างว่า "ตัวจะไปไหม" ในอนาคตหากคำนี้ยังนิยมใช้กันอยู่ พจนานุกรมก็อาจจะต้องเพิ่มคำว่า ตัวเอง ลงไปในฐานะลูกคำของ ตัว ก็ได้

หากเป็นเช่นนั้น การใช้ภาษาไทยก็คงจะยุ่งยากขึ้นไปอีกเพราะจะมีประโยคต่อไปนี่ออกมาให้คนฟังสับสน เช่น

"อยากให้ตัวเองเห็นหน้าตัวเองจะได้รู้ว่าเขียนตัวไม่เท่ากัน"

"ตัวเองก็ไม่อยากไปหรอก แต่จะไปเป็นเพื่อนตัวเอง"

ฉะนั้นการสร้างคำใหม่ขึ้นมาใช้ใหม่ บางครั้งก็อาจจะไม่ได้ช่วยทำให้การสื่อสารดีขึ้นก็ได้

แต่การสร้างคำใหม่ที่ช่วยในด้านการสื่อสารก็มีอยู่มาก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ คำลักษณนาม

ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา ได้กล่าวไว้ในหนังสือลักษณะภาษาไทย ว่า

คำลักษณนาม คือคำที่กำหนดขึ้นไว้ใช้ท้ายคำคุณศัพท์บอกจำนวนนับหรือประมาณ (บางทีไว้ข้างหน้าก็มีและขยายคำคุณศัพท์อื่นอันได้แก่ นี้ นั้น โน้น ก็มี) เพื่อขยายค่านามข้างหน้า บอกรูปลักษณะและชนิดหรือประเภทของคำที่อยู่ข้างหน้าคำบอกจำนวนนับไปพร้อมกัน ช่วยทำให้คำที่มีหลายความหมายมีความหมายชัดเจนขึ้น เช่น กา ๓ ใบกับ กา ๓ ตัว

.....

ลักษณะนามที่มีใช้อยู่ในภาษาไทย เห็นได้ชัดว่าไม่ใช่เป็นคำที่กำหนดไว้
ดั้งเดิมอย่างคำพื้นฐานอื่น ๆ นับได้ว่าเป็น คำสร้างใหม่ แต่ก็หาได้คิดคำแปลก
ใหม่สร้างขึ้นเป็นพิเศษ ใช้จำเพาะลักษณะนามแต่อย่างใดไม่ ส่วนมากได้มา
จากคำนาม สรรพนาม กริยา และคำวิเศษณ์ที่มีอยู่แล้วบ้าง นำคำดังกล่าว
มากำหนดใหม่ โดยอาศัยอุปมาเปรียบเทียบบ้าง โดยอนุโลมบ้าง กำหนดขึ้น
จากการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติบ้าง ซึ่งกำหนดลงไว้แน่นอนว่าคำใดใช้บอก
ลักษณะของอะไร เช่น เรือน เป็นลักษณะนามของ นาฬิกา

(บรรจบ พันธุเมธา ๒๕๔๐:๑๖๐-๑๖๑)

ที่ว่าคำลักษณะนามเป็นคำสร้างใหม่หรือเป็นคำเก่าที่นำมากำหนดใหม่นั้นจะ
เห็นได้จากประวัติของคำไทย เพราะใน ศิลปจารึก หลักที่หนึ่ง มีลักษณะนามใช้อยู่
เพียง ๓ คำเท่านั้นคือ คน ตัว และ อัน คน ใช้สำหรับคน ตัว ใช้สำหรับสัตว์ อัน ใช้กับ
สิ่งไม่มีชีวิต ไม่ว่าจะเป็ขนาดใด เช่น

"พระพุทธรูปอันใหญ่อันราม ถ้ำอันหนึ่ง วิหารอันหนึ่ง"

ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น ภาษาที่มีอยู่ไม่พอใช้จึงคิดคำลักษณะนามใหม่ ๆ ขึ้นใช้
นับร้อยคำ

เนื่องจากการใช้ภาษานั้นเป็นเรื่องสมมติที่ต้องเรียนรู้และถ่ายทอด การใช้คำ
ลักษณะนามก็เป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้เช่นกัน ในฐานะเครื่องมือสื่อสารที่กำหนดใช้กันใน
ภาษา อาจจะกล่าวได้ว่าลักษณะนามเป็นเรื่องของการท่องจำอย่างหนึ่ง แต่เป็นท่อง
จำในลักษณะซึมซับ เช่นเดียวกับที่ผู้ใช้คำนามในภาษาฝรั่งเศสต้องท่องจำไปโดยไม่รู้
ตัวว่า คำใดเป็นเพศใด เช่น โต๊ะ กับ แก้ว เป็นเพศหญิง พระจันทร์ เป็นเพศหญิง
พระอาทิตย์ เป็นเพศชาย ส่วนผู้เรียนภาษาเยอรมันก็ต้องจำให้ได้ว่า พระจันทร์เป็น
เพศชาย พระอาทิตย์เป็นเพศหญิง สาวโสดเป็นเพศกลางหรือไม่มีเพศ

ลักษณะนามในภาษาไทยก็มีลักษณะเช่นเดียวกับคำนามในภาษาฝรั่งเศสและ
เยอรมัน ในขณะที่ผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสและเยอรมันต้องจำให้ได้ว่าคำนามนั้น ๆ เป็น
เพศใด ผู้เรียนภาษาไทยก็ต้องจำให้ได้ว่า คำนามนั้น ๆ ใช้ลักษณะนามว่าอย่างไร คำ

ที่ใช้บ่อย ๆ ก็มักจะจำกันได้โดยอัตโนมัติ แต่คำที่ไม่ค่อยได้ใช้ก็มักจะจำกันไม่ได้เป็นธรรมชาติ คำประเภทนี้จึงมักจะกำหนดไว้ในตำรา เช่น ช้าง ให้ใช้ว่า ตัว เขือก และ ช้าง แล้วแต่กรณี ชลฺย ให้ใช้ว่า เคา สวฺง ให้ใช้ว่า ปาก นอกจากตำราเรียนบางเล่มแล้ว หนังสือที่จะใช้อ้างอิงได้ก็คือ วรรณานาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งช่วยรวบรวมการใช้ลักษณะนามของคำนามไว้ได้ประมาณ ๓,๐๐๐ คำ

ปัญหาการใช้ลักษณะนามของภาษาไทยอยู่ที่คำเกิดใหม่ หรือคำสร้างใหม่ ไม่ว่าจะ เป็นคำนามที่มาจากภาษาไทยเองหรือที่มาจากภาษาต่างประเทศ ปัญหานี้ไม่ใช่ปัญหาใหม่ แต่เดิมเรามีวิธีแก้ อยู่ ๒ วิธี คือ

วิธีแรก ใช้คำนามนั้น ๆ เป็นคำลักษณะนาม เช่น มือ ๒ มือ ห่อง ๒ ห่อง ครอบครว้ ๒ ครอบครว้ ภาษา ๒ ภาษา ฯลฯ

วิธีที่สอง ใช้คำว่า อัน เช่น กันชน ๒ อัน แปรง ๒ อัน ฯลฯ

ในปัจจุบันนี้ การใช้คำนามเป็นคำลักษณะนามด้วยก็ยังคงมีอยู่ เช่น เครื่องชาย ๒ เครื่องชาย แพลต ๒ แพลต สโมสร ๒ สโมสร ฯลฯ แต่คำว่า อัน ได้เสื่อมความนิยมลงไป คำที่ได้รับความนิยมในขณะนี้คือ ตัว

คำใหม่ ๆ ในภาษา (รวมทั้งคำเก่า ๆ บางคำ) บางคำก็ได้กลายเป็น ตัว ไปแล้ว ไม่ว่าจะ เป็น หุ่น ลิฟต์ บันไดเลื่อน กระบวนวิชา หน่วยกิต^๖ ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ "สินค้า" ทั้ง ๆ ที่ บางคำก็มีลักษณะนามใช้อยู่แล้ว

การใช้คำว่า ตัว มักจะถูกตำหนิอยู่บ่อย ๆ ทั้งนี้เพราะเป็นคำที่ใช้กับสัตว์ มีความหมายโดยนัยที่ไม่ดีนัก ซึ่งบางครั้งผู้พูดก็อาจจะไม่ทันนึก เช่น

"โลโก้ ปตท. ตัวแรกในอินโดจีน เปิดแล้วที่พนมเปญ"

"ถ้าจะให้ มีกฎหมายฟอกเงินจะต้องมีกฎหมายตัวใหม่ขึ้นมา"

---

^๖ หนังสือ วรรณานาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๔๖ บันทึกไว้ว่า หุ่น ใช้ "หุ่น" ลิฟต์ ใช้ "ตัว" บันไดเลื่อน ใช้ "ตัว; แห่ง" หน่วยกิต ใช้ "หน่วยกิต"

“แต่เมื่อทุกคนยังไม่ได้หลักฐานตัวนั้นมา หลักการหรือคำตอบในเรื่องนี้ก็
อย่างที่วามมาแล้ว คือเราเชื่อมั่นในมาตรฐานการทำงานของสำนักข่าวต่าง
ประเทศเหล่านั้นหรือไม่ แค่นั้น”

“แม้แต่สหรัฐที่ออกมาเรียกร้องต่อญี่ปุ่นในเรื่องนี้ ก็ยังคงจำกัดการนำเข้าไป
เรื่องสิ่งทอ และสินค้าอีกหลายตัว”

“ภาพที่สำนักข่าวเอพีเผยแพร่ออกไปทั่วโลกนี้เป็นภาพของกล้องถ่ายภาพยี่ห้อ
ไลก้ารุ่น เอ็ม ๙ ที่ทางบริษัทไลก้า คาเมร่า กรุป แห่งเยอรมนี ผลิตขึ้นเป็น
พิเศษเพื่อเฉลิมฉลองวาระกาญจนาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ตัวกล้องส่วนที่เป็นโลหะทำด้วยทองคำ ๒๔ กะรัต ประดับเครื่องหมาย
กาญจนาภิเษกจะมีวางจำหน่ายสำหรับนักสะสมทั่วโลกเพียง ๗๐๐ ตัวเท่านั้น”

โลโก้ กฎหมาย หลักฐาน สินค้า และ กล้อง⁷ ที่กลายเป็น ตัว ไปนี้ อาจจะมี
หลายคนไม่รู้ถึงละตุดทุ เพราะความเคยชินภาษาสมัยใหม่ แต่ลองพิจารณาประโยค
ต่อไปนี้

“แพทย์พัทธร ศิริกุล เป็นผู้จัดการดูแลศิลปิน ดังกว่าศิลปินตัวแรกคืออิสซัน
เสียอีก. ให้ ‘โป่ง’ วราวุธ บุรพาชยานนท์ เป็นศิลปินเบอร์แรกแต่สู้กับศิลปิน
เบอร์สอง ‘เจสัน ยัง’ ไม่ได้เลย “กฤษ” ค่ายเจสัน ยัง ตัวเดียวก็เหลือจะดัง”

หากยังมีผู้รู้ถือว่าไม่เหมาะสม คำว่า ตัว และ เบอร์ ซึ่งใช้กับ คน ก็ไม่น่าจะใช้
ได้

ศาสตราจารย์ หม่อมหลวง จิรายุ นพวงศ์ ได้เคยกล่าวไว้ว่า

---

⁷ หนังสือ อักษรนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๔๖ บันทึกไว้ว่า กฎหมาย
ใช้ “ฉบับ” สินค้า ใช้ “ชนิด; ประเภท; เรียกตามลักษณะบรรจุภัณฑ์ เช่น กล้อง หนีบ น่อง ลัง” กล้อง
ใช้ “กล้อง”

"...รอดชนกัน คนตาย & ศพ ผมบอกว่าใช้ไม่ได้ ลักษณะนามของ คน ไม่ใช่ ศพ
ลักษณะนามของ คน ต้อง คน คนมา & คน คน & คนมาได้ แต่ คนตาย &
ศพ ก็ต้องพูดว่า คน & ศพตาย ถ้าพูด คน & ศพตาย ได้ละก็ คนตาย & ศพ
ก็พูดได้ มันไม่ถูก คนตาย & คน จึงจะถูก เพราะว่าอะไร เพราะว่า คน คำ
หลังเป็นลักษณะนาม ลักษณะนามของ คน ว่า คน ไม่ใช่ ศพ ศพ เป็นลักษณ
นามของ ศพ ได้ เช่น ในห้องนี้ ในศาลานั้นมีศพ ๒ ศพ..."

(อุษา ประยงค์วิรัตน์ ๒๕๓๘:๕๑-๕๒)

ข้อความที่ยกมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า การรายงานข่าวต่อไปนี้ยังไม่ถูกต้อง

"...ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีเดินทางมาเยี่ยมเด็กนักเรียนโรงเรียนพนัสศึกษา
ลัยที่ถูกฆาต ๑๘ ล้อชนเสียชีวิต & ศพ และบาดเจ็บ ๓ คน"

ผู้รายงานข่าวคงต้องการจะรายงานว่า "เด็กนักเรียนเสียชีวิต & คน" และ "
เด็กนักเรียนบาดเจ็บ ๓ คน" ลักษณะนามของ เด็กนักเรียน คือ คน ไม่ใช่ ศพ

ข้อผิดพลาดอยู่ที่การใช้คำลักษณะนามผิดในช่วงแรก ทำไมจึงผิดพลาด ข้อนี้
ตอบได้ในแง่ของ "ความคิดล่วงหน้า" นั่นคือ เมื่อ "ตาย" หรือ "เสียชีวิต" ก็ต้องกลายเป็น
ศพ จึงให้คำลักษณะนามล่วงหน้าไปว่า ศพ ส่วน "นักเรียนที่บาดเจ็บ" ยังไม่ตาย จึงยัง
เป็น คน อยู่

ข้อผิดพลาดในทำนองนี้จะเห็นได้ในอีกข่าวหนึ่งที่ว่า

"นักเรียนโรงเรียนกีฬาทำพิธีบวงสรวงหน้าไฟ ๓๑ รูป"

ลักษณะนามของนักเรียน คือ คน ส่วนลักษณะนามของ เณร กับ พระ คือ รูป
ตอนที่ยังไม่ได้บวงสรวงก็เป็น คน ต่อเมื่อบวงสรวงแล้วจึงจะเป็น รูป ได้

อนึ่ง พระสงฆ์ อาจจะใช้ลักษณะนามว่า "รูป" หรือ "องค์" ก็ได้ เณร ใช้ว่า "รูป"
แต่ พระพิมพ์ และ พระพุทธรูป ใช้ว่า "องค์"

สำหรับ คน นั้นก็มีลักษณะนามว่า คน แต่ก็มีผู้พยายามใช้ให้พลิกแพลงออกไป
เช่น

"ในวงดนตรีนี้มีนักดนตรี ๒๐ ชีวิต"

อาจจะต้องการแสดงว่า นักดนตรียังมีชีวิตอยู่ มาเล่นให้ฟังจริงโดยมิได้เปิดเทป
แต่ข่าวต่อไปนี่น่าฉงน

"ประธานชมรมมังสวิรัตแห่งประเทศไทยเชิญชมประกวดอาหารเจกว่า ๓๐
ชีวิตและผู้สนใจสมัครเข้าประกวดแล้ว ๒๐ คน"

ไม่มีเหตุผลว่า ทำไมต้องใช้ต่างกัน

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้ จึงเห็นได้ว่าการเลือกใช้คำลักษณะนามต้อง
ระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง

๔.๓.๘ การใช้ผิดเพราะไม่ทำความเข้าใจ

การใช้คำผิดเพราะไม่ทำความเข้าใจมีอยู่มากมาย จะได้ยกตัวอย่างมา
พิจารณาเพียงบางคำ ดังนี้

ท่าน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวถึงคำว่า
ท่าน ไว้ว่าเป็น

ส. คำใช้แทนผู้ที่เราพูดด้วย เป็นคำกลาง ๆ หรือแสดงความเคารพ เป็นสรรพนามบุรุษ ที่ ๒, ใช้แทนผู้ที่เราพูดถึงด้วยความเคารพ เช่น ท่านไม่อยู่, คุณพ่อท่านหลับแล้ว หรือโดยไม่เจาะจง เช่น อย่าลืกรักพี่ท่าน เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓. น. เป็นคำที่ใช้ประกอบหน้าชื่อบรรดาศักดิ์หรือตำแหน่งแสดงความยกย่อง เช่น ท่านขุน ท่านอาจารย์ ท่านเจ้าอาวาส.

แต่ที่ใช้กันอยู่ในภาษาโดยมิได้ระบุไว้ในพจนานุกรมก็คือ คำว่า ท่าน นี้ ใช้เป็นคำนำหน้านามสำหรับผู้พิพากษาได้ด้วย เช่น ท่านvikram ท่านประมาณ ฯลฯ ความหมายโดยนัยก็คือการยกย่องบุคคลซึ่งเปรียบเสมือนกับตัวแทนของพระมหากษัตริย์ในการตัดสินความนั่นเอง

ในปัจจุบันนี้มีบุคคลอีกประเภทหนึ่งซึ่งถือตนว่าเป็นผู้มีเกียรติควรแก่การได้รับความเคารพได้เริ่มใช้คำว่า ท่าน เป็นคำนำหน้านามด้วย บุคคลประเภทนี้ก็คือ ผู้แทนราษฎรเช่น ท่านชวน ท่านบรรหาร ท่านเฉลิม ท่านมนตรี ท่านทักษิณ ฯลฯ

นอกจากนี้ คำว่า ท่าน ก็ยังได้ติดตัวตอไปอีกจนแม้เมื่อมิได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้แทนราษฎรแล้ว แม้แต่อดีตผู้แทนราษฎรก็ยังคงใช้คำนำหน้านามว่า ท่าน บางครั้งคำนี้ก็ยังสามารถกลายเป็นคำนำหน้านามสำหรับญาติผู้ใหญ่ของผู้แทนราษฎรไปด้วย ดังเช่นในกรณีที่นายตำรวจคนหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์ว่า

"เรามีหมายจับแต่เฉพาะท่านวิเชียรเท่านั้น ยังไม่ได้ไปถึงท่านสุชาติ" แล้วคำว่า ท่าน นี้ก็ไหลเวียนเกิดขึ้นไป ถึงขนาดที่ว่า มีการแถลงอย่างค่อนข้างจะเป็นทางการในกรณีที่อดีตผู้แทนราษฎรมีเรื่องขัดแย้งกับผู้แทนราษฎรว่า

"ท่านทวิซชกหน้าท่านวินัย"

การใช้คำว่า ท่าน จึงน่าจะได้รับการทบทวนใหม่เป็นอย่างยิ่ง

รวมหัว/สุ่มหัว

รวมหัว หมายถึง "ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ"

สุ่มหัว หมายถึง "สุ่มกระหม่อม, มั่วสุ่ม (ใช้ในทางที่ไม่ดี)"

จากความหมายข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า คำว่า รวมหัว มีความหมายเป็นกลาง ๆ จะนำไปใช้ในทางดีหรือทางร้ายก็ได้ เช่น

...มั่ววุ่นอยู่กับการออกข้อสอบเขตนทวามปี ๓๙ โดยไปแอบขโมยเก็บรวมหัวกับอาจารย์มหาวิทยาลัยต่าง ๆ อีก ๒๔๐ ชีวิต ที่โรงแรมแห่งหนึ่งในเมืองพัทยา

...

(มติชนรายวัน ๑ มี.ค. ๒๕๓๙ หน้า ๑๕)

ภูมิปัญญาชาวบ้านไม่เคยได้รับการยกย่องอย่างนบนอบ และไม่เพียงแต่ถูกดูแคลน กลับรวมหัวกันกลุ่มรวมทำร้าย ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว

(มติชนสุดสัปดาห์ ๙ เม.ย. ๒๕๓๙ น. ๑๙)

แต่คำว่า สุมหัว ใช้ในทางที่ไม่ดีเท่านั้น เช่น

"นี่พวกเธอ มาสุมหัวอะไรกันอยู่ที่นี่ ทำไมไม่ไปเรียนหนังสือ"

"พวกผู้ร้ายพากันมาสุมหัวเพื่อวางแผนปล้น"

ฉะนั้นจึงออกจะน่าแปลกใจที่มีโฆษณาชิ้นหนึ่งกล้าใช้คำนี้ในทางที่ดี ดังนี้

สุม(๑๖๘)หัวของทีมเซลล์ทั่วประเทศ เพื่อระดมความคิด หาวิธีทำยอดขายให้
ทะลุเป้า

คำถามก็คือ ใช้เพราะไม่รู้ หรือแน่ใจว่าจะเปลี่ยนความหมายของคำได้

ลูกในไส้/ลูกบังเกิดเกล้า

เคยมีข่าวใหญ่ในสังคมไทยข่าวหนึ่ง คือข่าวลูกฆ่าพ่อ มีผู้เขียนวิเคราะห์เรื่องนี้
กันอย่างมากมาย ดังเช่นข้อความที่ขอยกมาเป็นตัวอย่างดังต่อไปนี้

"ปีตุ่มมาต!!" คำนี้แม้จะฟังดูสลดสะลวยเพราะพริ้ง แต่ในความหมายนั้นเสียด
แทงเข้า ไปในจิตใจของผู้คน เพราะหมายถึงการที่ลูกในไส้สังหารบิดา
บังเกิดเกล้าของตนเอง... แม้จะโกรธเคืองชุ่นแค้นในการกระทำของลูกในไส้
แต่ส่วนลึกแล้วย่อมไม่มีแม่คนไหนจะสามารถพิพากษาว่าลูกตัวเองผิดได้ลง
คอ

(มติชนรายวัน ๖ มิ.ย. ๒๕๓๙ หน้า ๒)

คำที่น่าสนใจในข้อความนี้ก็คือ ลูกในไส้ คำนี้ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตย
สถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ระบุว่า ในไส้ เป็นภาษาปาก เรียกลูกที่เกิดจากตนว่า ลูกในไส้

หากถือความหมายตามพจนานุกรมอย่างเคร่งครัด "ลูกในไส้" ก็คงจะหมายถึง
"ลูกแม่" เท่านั้น เพราะแม่เป็นผู้คลอดลูกออกมา ถือได้ว่าเป็น "ลูกที่เกิดจากตน" แต่ใน

ข้อความข้างต้นนี้ "ลูกในไส้" หมายถึงทั้ง "ลูกแม่" และ "ลูกพ่อ"

หากจะถามว่าใช้คำผิดความหมายหรือไม่ ก็คงจะตอบได้ว่าทั้งผิดและถูก ที่ว่าผิดก็คือผิดจากความหมายในพจนานุกรม อันเป็นความหมายที่สืบทอดกันมา ที่ว่าถูกก็คือ ใช้ในความหมายขยาย เพื่อให้ครอบคลุมว่า "พ่อก็มีส่วนทำให้ลูกเกิดมาเหมือนกัน ถึงจะไม่ได้คลอดออกมาเองก็ตาม" ทว่าจะให้ขยายไปถึง "หลานในไส้" "พี่ในไส้" "น้องในไส้" ฯลฯ ก็น่าจะห่างมากเกินไป ส่วนที่ใช้ว่า "เลือดในไส้" ดังในข่าวต่อไปนี้ก็คงจะไม่ใช่อีก

เผยชีวิตรั้นทศสว ๑๙ ลูกแฝดอายุ ๑๐ เดือน ถูกสามีทอดทิ้ง ต้องผจญน้ำท่วมตามลำพัง ออกไปทำงานหาเลี้ยงชีพ ต้องขังเลือดในไส้ไว้บนชั้นสองอย่างเดี๋ยวตาย

(มติชนรายวัน ๙ พ.ย. ๒๕๓๘ หน้า ๑)

อีกคำหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ บิดาบังเกิดเกล้า ซึ่งใช้คู่กันได้กับ มารดาบังเกิดเกล้า หมายถึง "พ่อและแม่ซึ่งทำให้เกิดมา" แต่สมัยนี้มีคำใหม่คือ ลูกบังเกิดเกล้า คำนี้ถือว่าเป็นคำเปรียบเทียบ หมายถึงลูกที่มีพฤติกรรมอันกลับกันกับพ่อแม่ หาใช่ลูกที่ทำให้พ่อแม่เกิดมาไม่ แต่อาจจะทำให้ "ตาย" ได้ด้วยซ้ำ ดังเช่น เรื่อง "ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่"

สายพันธุ์

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวถึงคำว่า พันธุ์ และ ผสมพันธุ์ ไว้ ดังนี้

พันธุ์- พันธุ์ น. พวกห้อง, เชื้อสาย, วงศ์วาน; เทือกเขา, เหล่ากอ; เชื้อ เช่น ข้าวเก็บไว้ทำพันธุ์ พันธุ์ข้าว. (ป., ส.).

ผสมพันธุ์ ก. สืบพันธุ์, คัดเลือกพันธุ์ที่มีคุณภาพมาผสมกัน, ประสมพันธุ์ ก็ว่า.

ตามความหมายข้างต้นนี้ ทั้งสองคำน่าจะใช้ได้กับทั้งคน สัตว์ และ พืช แต่
เรามักจะใช้กับ สัตว์ และ พืช เท่านั้น ตัวอย่าง เช่น

"เขานำพ่อวัวพันธุ์ดีจากต่างประเทศมาผสมพันธุ์กับแม่วัวพันธุ์พื้นบ้าน"
"เจ้าแดงเป็นหมาพันธุ์ดี หน้าเด่น หลังอาน หูตั้งและหางเป็นพวง"
"อาจารย์ชอบผสมพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ"
"กระทรวงเกษตรจะแจกพันธุ์ข้าวชนิดใหม่ให้ชาวนา"

นอกจากคำว่า พันธุ์ แล้ว เรายังได้สร้างคำใหม่ขึ้นมาอีกคำหนึ่งด้วย นั่นก็คือ
สายพันธุ์ คำนี้เราก็นิยมใช้กับสัตว์และพืชเช่นกัน ตัวอย่าง

"ม้าคอกนี้มาจากสายพันธุ์ที่ดี"
"เขากำลังทดลองปลูกมะม่วงสายพันธุ์ใหม่"

ยังไม่เคยได้ยินพ่อแม่รายใดกล่าวว่าจะต้องหา "หนุ่มพันธุ์ดี ๆ มาผสมพันธุ์กับลูกสาว"
เมื่อใดก็ตามที่มีการใช้คำเหล่านี้กับคน ก็มักจะเป็นไปในทางลบ หรือมิได้ยก
ย่องเท่าที่ควร หรือเห็นเป็นเพียง "สิ่งของ" หรือ "สินค้า" ชนิดหนึ่งเท่านั้น เช่น

"แม้ 'ครับ'(CRUB) วงดนตรีของหนุ่มวัยกระเตาะสายพันธุ์ใกล้เคียงกันจะตาม
ออกมาในช่วงกลางปี แต่ดูเหมือนว่าจะขาด 'พลัง' ในหลาย ๆ ส่วน"
"ขณะที่ 'ทักษิณ' กระตือรือร้นได้ผสมพันธุ์ยก ๒"

ฉะนั้นเมื่อได้ยินข่าวที่กล่าวว่

"สภาการศึกษาเชิญหมอประเวศ-สิปปนนท์ร่วมยกเครื่องผลิตแม่พิมพ์สาย
พันธุ์ใหม่... ไม่ต้องห่วงเรื่องเงินโดยเฉพาะถ้าโครงการดีมีเหตุผล ประกัน

“ได้ว่าจะได้ครูพันธุ์ใหม่...จุดสำคัญผู้บริหารสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยต้องประสานกันให้ได้ เพราะเวลานี้แยกกันคนละส่วน เป็นอาจารย์คนละพันธุ์...”

ผู้ใช้ภาษาบางคนจึงยังรู้สึกไม่สนิทใจนัก

อวยพร/อัญเชิญ

ในช่วงปีใหม่มักจะมีบุคคลผู้มีชื่อเสียงหลายคนมากกล่าว “อวยพร” ทางโทรทัศน์ บุคคลที่เป็น “ผู้ใหญ่จริง ๆ” มักจะกล่าวในทำนองว่า

“ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจงบันดาลให้ท่านมีความสุขในโอกาสปีใหม่นี้”

หรืออาจจะกล่าวโดยย่อในทำนองว่า

“ขอให้มีความสุขในโอกาสปีใหม่นี้”

ซึ่งหมายความว่า เป็นความปรารถนาที่อยากจะให้ผู้อื่นมีความสุข

ขอให้สังเกตว่าบุคคลเหล่านี้มิได้คิดว่าตนเองมี “อำนาจ” หรือ “บารมี” หรือมี “พร” เพียงพอที่จะมอบให้แก่ผู้อื่นได้ จึงต้องขอพรจากผู้ที่เหนือกว่ามาให้ ในขณะที่เดียวกันก็มีคาราหนุ่ม ๆ สาว ๆ หน้าใส ๆ ออกมาพูดกันอย่างคล่องแคล่วว่า

“ผมขออวยพรให้ผู้ชมมีความสุข” หรือ

“หนูขออวยพรให้แฟน ๆ มีความสุข”

ในวัฒนธรรมไทยนั้น ถือกันว่าในโอกาสอันเป็นมงคลนั้น "ผู้น้อย" ต้องไป "ขอพร" ผู้ใหญ่ ไม่ใช่ไป "อวยพร" ผู้ใหญ่ ความหมายดังนี้จะหาไม่ได้ในพจนานุกรม เพราะพจนานุกรมเพียงแต่ระบุไว้ว่า

อวย ๑ ก. ให้ เช่น อวยชัย อวยพร, โบราณใช้ว่า โอຍ ก็มี เช่น โอຍทาน.

การใช้คำให้ถูกกาลเทศะนั้นเป็นเรื่องของวัฒนธรรมที่สั่งสมกันมา เป็นความหมายโดยนัยที่ไม่มีในพจนานุกรมเช่นเดียวกับคำว่า *อัญเชิญ* ซึ่งพจนานุกรมเก็บความหมายไว้ว่า

อัญเชิญ ก. เชิญด้วยความเคารพนับถือ เช่น อัญเชิญพระพุทธรูปไปประดิษฐานในพระอุโบสถ. (ข. อญเชิญ).

นอกจากผู้น้อยไม่สมควรจะ "อวยพร" ผู้ใหญ่แล้ว ก็ยังไม่จำเป็นต้อง "อัญเชิญ" ผู้ใหญ่ให้ไปทำอะไรด้วยความเคารพด้วย เพราะผู้ใหญ่เป็นคน ไม่ใช่พระพุทธรูป

โอษฐ์ภัย

คำว่า *โอษฐ์* เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต หมายถึง ริมฝีปากหรือ ปาก ในภาษาไทยนำมาใช้เป็นราชาศัพท์และใช้ในวรรณคดี

ใน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ระบุลูกคำของ *โอษฐ์* ไว้อีก ๒ คำ คือ *โอษฐ์ระ* กับ *โอษฐ์ภัย*

โอษฐ์ระ (ไ) น. อักษรในภาษาบาลีและสันสกฤตที่มีเสียงเกิดจากริมฝีปาก ได้แก่พยัญชนะวรรค ป คือ ป ผ พ ภ ม และอักษร ว กับสระอุ อู.

โอษฐ์ภัย น. ภัยที่เกิดจากคำพูด.

ถึงแม้ว่าพจนานุกรมจะให้ความหมายไว้เพียงสั้น ๆ แต่ก็เป็นที่รู้สับสนเรื่องกันมานานว่า หมายถึงภัยที่เกิดจากคำพูดของผู้พูดเองหรือ "ปากของตนนำภัยมาให้ตน" เช่น สมมติว่ามีชาวอินไม่เป็นมงคล ซึ่งอาจจะเป็นที่ขูขบกันไปทั่ว แต่ไม่มีใครกล้าพูดออกมาดัง ๆ หรือ ตรง ๆ จึงได้แต่ปรางมกันว่า

"เรื่องนี้คุณอย่าพูดไปนะ มันเป็นโหราภัย"

บางรายก็อาจจะพูดจาพาดพิงถึงผู้อื่น โดยไม่นึกว่าบุคคลผู้นั้นจะได้ยิน แต่บังเอิญมีคนแอบอัดเทปนำไปเปิดให้ฟัง "ภัย" จึงมาถึง "เจ้าของโหรา" จนได้

แต่ก็มีผู้เขียนเรื่องเกี่ยวกับผู้ร้ายรายหนึ่งที่กำลังหนีตำรวจอยู่ ในขณะที่กำลังนั่งดื่มเหล้าอยู่นั้น ก็มีเสียงตำรวจเรียกชื่อของตนดังขึ้นที่หน้าบ้าน ผู้ร้ายรายนั้นจึงตกใจมาก ผู้เขียนได้บรรยายว่า

เขานึกไม่ถึงว่า โหราภัย ที่เขาหวังใจจะมาเร็วถึงขนาดนี้

โหราภัย ในที่นี้จึงกลายเป็น "ปากของคนอื่นนำภัยมาให้ตน" ซึ่งเพี้ยนไปจากความหมายเดิมมาก ถ้ามีผู้ใช้ตามมาก ๆ ก็คงจะถือได้ว่าความหมายขยายไป แต่ถ้าใช้ผิดอยู่คนเดียวก็คงต้องศึกษาความหมายของคำนี้เสียใหม่ เพราะคำนี้มีความหมายแฝงหรือความหมายเฉพาะอยู่แล้ว

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญหาการเลือกใช้คำในปัจจุบันเท่านั้น ผู้ศึกษาพึงสังเกตต่อไป

๔.๔ การใช้ผิดจนกลายเป็นถูก

ได้เห็นและอ่านประโยคภาษาไทยสมัยใหม่ชนิดหนึ่งที่สะดุดตาและหูมาก นั่นก็คือประโยคต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

"แกรนเดอร์ตัวนี้ถูกตักได้เมื่อปี ๑๙๙๐ หนักถึง ๑,๕๐๐ ปอนด์"

"ไม่ซ้ำ เพราะทุกเพลง ถูกร้องเป็นครั้งที่ ๒"

"เนื่องจากเป็นน้องชายแท้ ๆ ของ ธเนศ วรากุลนุเคราะห์ ทำให้ จิโรจ เจ้าของ อัลบั้ม แม่แรง ถูกคิด ว่าใช้เสียงพี่ชายช่วยในการทำเพลง"

สิ่งที่สะดุดตาและหูก็คือ การใช้คำว่า ถูกหน้าคำกริยา

คำ ถูก ในลักษณะนี้แต่เดิมมาเป็นกริยาช่วยแสดงว่าประธานของประโยคเป็นผู้ถูกทำ มักใช้ในข้อความที่ทำให้ผู้ถูกทำเดือดร้อนหรือไม่พอใจ เช่น ถูกด่า ถูกตี ถูกตบ ถูกกระแทบ ถูก(ตำรวจ)จับ ฯลฯ

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในขณะนี้ก็คือ มีการใช้คำว่า ถูก กับคำกริยาแทบทุกชนิด โดยไม่สนใจว่าจะมีความหมายว่า "เดือดร้อนหรือไม่พอใจ" หรือไม่ เช่น ถูกเชิญ ถูกชม ถูกยกย่อง ฯลฯ เช่นเดียวกับ passive voice ในภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นอิทธิพลของ passive voice อย่างเด่นชัดที่สุด

ถูกตัก ก็คือ was caught

ถูกร้อง ก็คือ was sung

ถูกคิดก็คือ was thought

คนไทยที่ใช้ภาษาเช่นนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้รู้ภาษาอังกฤษก็ได้ แต่เป็นผู้เลียนแบบภาษาที่ดี เมื่อเห็นเขาใช้กันบ่อย ๆ จนติดหูติดตาก็ใช้ตาม ๆ กันไป ต่อไปเราอาจจะได้เห็นประโยคดังต่อไปนี้

"เรื่องนี้ถูกเขียนขึ้นมาหลังจากที่ข้อมูลได้ถูกเก็บมานาน จนความคิดถูกผุดขึ้นมาว่า ต่อไปนี้ภาษาไทยก็คงจะถูกเขียนถูกอ่านอย่างนี้ สิ่งที่เคยถูกไม่เข้าใจ ก็คงจะถูกเข้าใจไปเอง และข้อความแบบนี้ก็คงจะถูกนิยมโดยคนอ่านมากมายอย่างแน่นอน"

ถ้าอ่านได้อย่างไม่สะดุดเลย ก็หมายความว่า "ถูกจนถูก" ไปแล้ว

มีคำอยู่มากมายในภาษาไทยที่อาจจะเริ่มใช้ด้วยความเข้าใจผิด ในตอนแรกก็อาจจะถูกผู้รู้ติติง แต่แล้วในที่สุดผู้รู้ก็กลายเป็นผู้แพ้เพราะผู้ใช้ภาษาพร้อมใจกันใช้อย่างนั้น

ขอยกตัวอย่างกรณีที่เกิดขึ้นมานานแล้ว คือคำว่า *ทัศนาวจร* คำนี้เคยมีผู้อธิบายว่า ถ้าแยกศัพท์กันจริง ๆ ก็จะได้ว่า *ทัศน* (จากบาลีว่า ทสฺสน จากสันสกฤตว่า ทฤษฺน) ซึ่งหมายถึง "ความเห็น, การเห็น, เครื่องรู้เห็น, สิ่งที่เห็น, การแสดง" + *จร* (จากบาลีสันสกฤต) ซึ่งหมายถึง "เคลื่อนไม่ได้, ไปไม่ได้" รวมความแล้วน่าจะแปลว่า "ไปเห็นไม่ได้" หรือ "ไม่ได้ไปเห็น" แต่ผู้ใช้ภาษาไทยได้พร้อมใจกันแยกศัพท์เสียใหม่ กลายเป็น *ทัศน* + *จร* แปลว่า "ไปเห็นได้" หรือ "ท่องเที่ยว" นั่นเอง ทุกวันนี้ก็เป็นที่ยอมรับกันในภาษาไทยแล้วว่า *ทัศนาวจร* แปลว่า "ท่องเที่ยว" เป็นการคิดแบบไทย

คำต่อมาที่ยังใช้คู่กันอยู่ก็คือ *ภาพพจน์* *ภาพลักษณ์*

คำว่า *ภาพพจน์* หมายถึง "คำพูดที่เป็นสำนวนโวหารทำให้นึกเห็นเป็นภาพ" มาจากภาษาอังกฤษว่า "figure of speech" ส่วน *ภาพลักษณ์* หมายถึง "ภาพที่เกิดจากความนึกคิดหรือที่คิดว่าควรจะเป็นเช่นนั้น" จากภาษาอังกฤษว่า "image"

ตัวอย่างของข้อความที่ใช้ได้ถูกต้องตามความหมายนี้มาจากข่าวการฆาตกรรมนางงามรุ่นเล็กของอเมริกา ซึ่งมีผู้ถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาไทยว่า

"ใครจะไปรู้ อีกหน่อยเมื่ออายุ ๑๒ เด็ก ๆ เหล่านั้นอาจจะอยากผ่าตัดเสริมหน้าอกขึ้นมาก็ได้" บรู๊คส์ ซึ่งลาออกจากตำแหน่งกรรมการ ตัดสิน ความงาม เนื่องจากอึดอัดใจต่อ*ภาพลักษณ์*การประกวดนางงามรุ่นเล็กที่มีการแต่งหน้าแต่งตัวให้เด็กมากเกินไป และเป็นไปอย่างไม่เหมาะสมให้ความเห็น

ในขณะเดียวกันก็มีผู้ใช้คำว่า*ภาพพจน์*ในความหมายอันเดียวกัน ดังนี้

*ภาพพจน์*การทำงานของตำรวจยังหละหลวม ดีแต่อาศัยความเชื่อเป็นพื้นฐาน องค์กรอื่นในกระบวนการยุติธรรมจึงไม่ค่อยเชื่อถือ

แสดงว่าผู้ใช้เข้าใจว่า ภาพพจน์ คือ image และมีผู้เข้าใจตามมากมาย จึงขึ้นอยู่กับผู้
ใช้ภาษาว่า จะใช้สองคำนี้คู่กันไปในความหมายเดียวกัน หรือจะทิ้งเสียคำหนึ่ง

อีกคำหนึ่งที่ใช้กันทั่วไปแล้วก็คือ เข้าเมือง/ออกเมือง ซึ่งคงจะมาจาก "in
bound/out bound" ทั้ง ๆ ที่ในภาษาไทยต้องใช้ว่า "ออกจาก + สถานที่" และ "ออก +
คำนามอื่น ๆ" เช่น ใช้ว่า "ออกจากเมือง" (ออกจาก+สถานที่) "ออกเอกสาร"(ออก+
คำนามอื่น ๆ) แต่คำนี้ก็ใช้กันมาก จนในที่สุดก็มีผู้พูดเลียนแบบตามว่า

"เมื่อเข้าออกบ้านตีห้าถึงที่ทำงานสองโมงเช้า ออกที่ทำงานตอนเย็นก็รีบไปโรง
พยาบาล ออกโรงพยาบาลอีกทีก็เกือบสี่ทุ่ม"

รวมทั้งในหัวข้อที่เขียนว่า

"เอกสารออกประเทศทำ ๑ วันเสร็จ"

โดยที่เนื้อข่าวโดยละเอียดมีว่า

"สำนักบริการแรงงานไทยไปต่างประเทศได้พัฒนาและจัดเก็บข้อมูลด้วยระบบ
คอมพิวเตอร์ ทำให้สามารถลดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็นลง ทำให้การดำเนิน
การออกเอกสารต่าง ๆ รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการออกแบบรายการการเดินทาง
ทางไปทำงานนอกราชอาณาจักร(แบบ จง.๑๒) ซึ่งขณะนี้เอกสารดังกล่าว
สามารถออกทันภายในวันเดียว"

ขอให้สังเกตว่า คำว่า ออก ในเนื้อข่าว ตามมาด้วยคำนามอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สถานที่ทั้งสิ้น

นี่คือสิ่งที่จะเกิดขึ้น หากเราละเลยเรื่องปัญหาการเลือกใช้คำ

๔.๕ สรุป

บทนี้กล่าวถึงปัญหาการใช้คำภาษาต่างประเทศปนกับภาษาไทย และปัญหาการใช้คำไทยอย่างไม่เหมาะสม โดยได้ยกเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้มากล่าวคือ ภาพลักษณ์ของคำ การใช้คำหยาบ การใช้คำสุภาพ การลดความหมายของคำ การใช้คำที่มีความหมายเชิงสัมพันธ์ การใช้คำผิดศักดิ์ การใช้คำลักษณะนาม การใช้ผิดเพราะไม่รู้ความหมาย และการใช้ผิดจนกลายเป็นถูก

กิจกรรม

๑. สังเกตการใช้คำภาษาไทยปนภาษาอังกฤษในสังคมไทยว่ามีจุดประสงค์อย่างไร
๒. สังเกตการเลือกใช้คำไทยของสื่อมวลชนว่าเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร